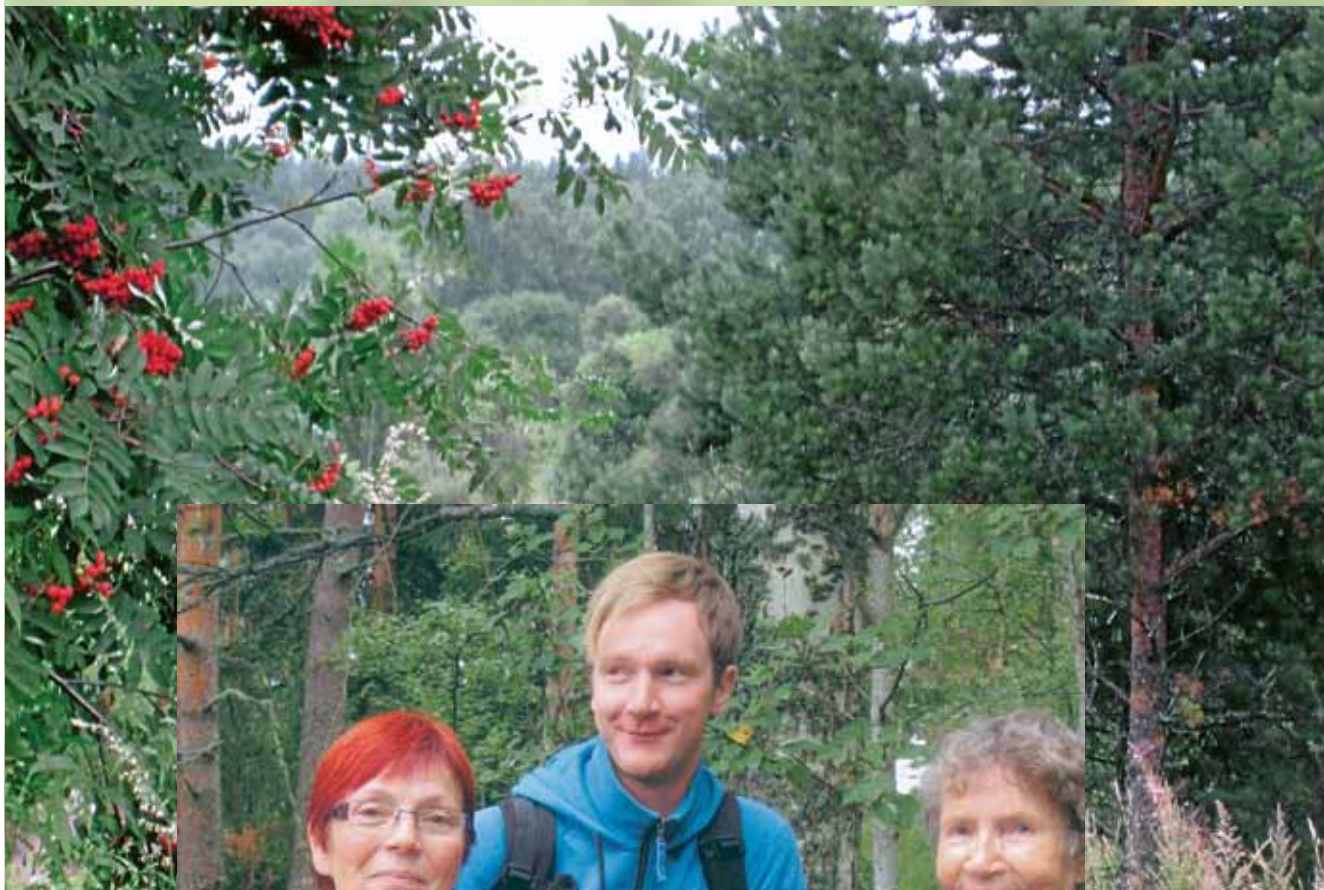

Vuoksenrantalainen

Vuoksenranta-seuran jäsenlehti

N:o 29 ● 2011

*Maija Jantunen
kotipaikkansa
Pientalon rau-
nioilla yhdessä
Henri Jantusen
ja Ritva Jantusen
kanssa.*

*Takana näkymää
Jantselan navetan
raunioiden päältä
Marttilaan päin
elokuussa 2011.*

Lue sivuilta 7-11.

Vuoksenranta-seura ry:n hallitus 2012

Puheenjohtaja **Martti Talja**, Keijutie 1 B, 15700 Lahti. Puh. 0447195502;

sähköposti: martti.talja(at)phsotey.fi

Varapuheenjohtaja **Päivi Virolainen**, Päijätsalontie 91, 19700 Sysmä. Puh. 0400715933

Sihteeri **Tiina Hölttä**, Syrjälahdentie 53, 19430 Pertunmaa. Puh. 0405489000;

sähköposti: tiinaholtt(at)gmail.com

Taloudenhoitaja **Hannu Kuisma**, Kaukasenkatu 2 as 13, 15680 Lahti. Puh. 0500716866;

sähköposti: hannu.kuisma(at)lahtelainen.com

Hallituksen muut jäsenet:

Olli Kuisma, Ansiotie 93 as 1, 19600 Hartola. Puh. 0447169761

Urpo Kemppainen, Kuusikuja 4 C 27, 19700 Sysmä. Puh. 0405193874

Armi Marklund, Haavikkotie 14 G 49, 00630 Helsinki. Puh. 0407764094

Irja Niilahti, Vuorenkyläntie 462, 19600 Hartola. Puh. 0445829123

Marjukka Patrakka, Otavantie 8, 00200 Helsinki. Puh. (09)6924074

Ossi Paappa, Kaurakedonmäki 15, 31520 Pitkäjärvi. Puh. (02)7481977

Liisa Röksä, Teuvonkuja 2 B 10, 19650 Joutsa. Puh. 0414510729

Eero Talja, Kauvontie 22, 17320 Asikkala. Puh. 0500352416

Matti Vanhanen, Suonpäänkuja 6, 01830 Lepsämä.

Seuran tilintarkastajat: **Oiva Sokka** ja **Pekka Kiuru**. Varalla Antti Mustonen ja Kalevi Virolainen.

Kunniapuheenjohtaja **Tatu Vanhanen**, Suopolku 4 D, 01800 Klaukkala. Puh. (09)8796771;

sähköposti: tatu4(at)saunalahti.fi

Vuoksenrannan kylien yhdyshenkilöt 2012

Vuoksenranta-seuran hallitus on kutsunut kylien yhdyshenkilöiksi seuraavat:

Sintola: *Lauri Peltonen, Leppäkorventie 6 B, 19700 Sysmä; puh. (03)7173275*

Korpilahti: *Ossi Paappa, Kaurakedonmäki 15, 31520 Pitkäjärvi; puh. (02)7481977
ja Juhani Pakkala, Koukkuniementie 51, 19600 Hartola*

Kaskiselkä: *Tarmo Jantunen, Lummetie 16 A 4, 01300 Vantaa; puh. 0400736617*

Oravankytö: *Hilikka Kuisma, Sysmä*

Pöyryniemi ja Parsikkaanmaa: *Veikko Heikkonen, Hirvensalmentie 1524, 19650 Joutsa*

Virkiniemi: *Arvo Kemppi, Piikainniityntie 10, 39100 Hämeenkyrö; puh. (03)3715132*

Kemppilänmäki, Karkeala

ja **Taljalla:** *Seppo Peltonen, Siltavoudintie 1 as 1, 17200 Vääksy; puh. (03)7668130*

Niittysuo ja Härk'korpi: *Pertti Virolainen, Paimenlahdentie 116, 19700 Sysmä; puh. (03) 7170423*

Kuivaniemi: *Sirkku Virkkunen, Metsästäjänkatu 1 B 14, 15210 Lahti; puh. (03)7514653*

Vuoksenrantalainen

Vuoksenranta-seuran
jäsenlehti

Vuoksenrantalainen:

Martti Talja, puh. (03)7826595,

os. Keijutie 1 B, 15700 Lahti

Tatu Vanhanen, puh. (09)8796 771,

os. Suopolku 4 D, 01800 Klaukkala.

Antrealainen-Vuoksenrantalainen-lehden päätoimittaja

Raakel Henttonen, puh. (03)688 1898; 0400847023

raakel.henttonen(at)aina.net

On hienoa olla vuoksenrantalainen

Mennyt vuosi on ollut meille vuoksenrantalaisille juhlavuosi monessakin merkityksessä. Yhteinen seuramme Vuoksenranta-seura täytti 40 vuotta. Seura on kaltaistensa joukossa nuori. Sen synty ei liittynyt evakkoon siirtymiseen kuten useiden muiden, vaan tarpeeseen merkitä vuoksenrantalaista historiaa kansiin. Tunnummehan muinaisten kansojen elämää, elintapoja ja heidän käymiään sotia vain säilyneen kirjoituksen kautta. Samasta syystä viisaat vuoksenrantalaiset päättivät kirjata muistiin menetettyjen kotikyliensä maiseman rakennuksineen, entisen elämätavan ja tapahtumat. Tätä varten tarvittiin organisaatio Vuoksenrannan pitäjaseura. Seuran ensimmäinen laaja tehtävä olikin organisoida pitäjähistoriaan tulevien tietojen keruu, luokittelu ja varsinainen kirjoittaminen. Kirjoittajien joukko oli monikymmeninen ja voidaankin syystä sanoa, että kirja on teidän siellä asuneiden elämän kuvaus tuleville sukupolville.

Vuoksenranta – Pitäjä Kannaksella kirjan 560 sivua kuvaavat tuon pienen keskikannakselaisen kunnan historiaa aina jääkaudelta vuoteen 1944. Ajanjakso mahtuu monta sukupolvea ja tapahtumaa kalanpyydysensä tulevan Ämm-Mattilan talon pellon kohdalle syvään veteen kadottaneesta kalastajasta kunnan uudelleen rakentamiseen asemasodan aikana ja kaiken jättämiseen.

Itse käytän kirjaa jatkuvasti apunani opiskellessani tuntemaan Vuoksenrantaa ja siellä asuneiden asukkaiden jälkeläisiä. Tavanomainen kysymykseni onkin yhteydenotoissa: ”Mistä kylästä ja talosta sinä tai esivanhempasi olette?” Kirjan vuonna 2000 painettuun näköispainokseen on liitetty kirjan alkuperäisenkin kirjoittajajoukon voimahahmon Tatu Vanhasen tekemä henkilöhakemisto. Hakemisto helpottaa oikeiden henkilöiden ja talojen löytämistä. On usein vain niin paljon samannimisiä, että joskus vie hetken aikaa löytää oikea puheena ollut henkilö ja talo. Talon nimet erottavat samannimiset henkilöt. Vuoksenranta-kirja on

myös ensimmäinen kyläkirja. Myöhemmissä kyläkirjoissa ei päästä useinkaan samalle yksilöivälle tasolle. Kylien kantasukuja on seurattu aina 1600 –luvulle saakka ja kirjasta on merkittävä apu aloittelevalla sukututkijalle.

Pitäjäseura on ollut mukana tekemässä tai kustantamassa 20 eri julkaisua. Minusta tämä on pieneltä seuralta upea saavutus, lajissaan ehkä ennätys. Kiitos teille kaikille, jotka jätitte kuvauksen elämästänne meille tuleville polville.

Tulevaisuuden haasteenamme onkin, miten saamme siirrettyä tuon kaiken ylös merkityn seuraaville sukupolville heitä kiinnostavalla tavalla. Lapsista on hyvä alkaa. Varhain omaksutut arvot säilyvät läpi elämän. Lapsi seuraa mitä ympärillä tapahtuu ja oppii uusia asioita jäljittelemällä. Varhain lasten kokemuspiiriin tuodut karjalainen kieli ja tavat siirtyvät huomaamatta seuraaville sukupolville. Ravioskorpiset ovat jatkaneet piirakkaperinteen vaalimista alan ammattilaisten opastamina. Lauantaisin ei enää leivinuuni lämpii jokaisessa karjalaisessa talossa eikä saada pyöreitä perunapiirakoita. Vanhaa elämänmuotoa voi myös kuunnella alkuperäisellä Vuoksenrannan murteella Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nauhoitteilta.

Puitteet myös entisessä Vuoksenrannassa paranevat kotiseutumatkailua ajatellen. Kankaalan kirkko on saanut pitävän peltikatteen. Nyt voimme keskittyä kirkon seinien ja sisäosien kunnostukseen yhdessä Viipurin aluehallinnon kanssa. Upeasta työstä kuuluu kiitos heille. Unelmani on nähdä kotikirkkomme kesäisen konserttimatkailun kohteena. Rajan yli pääsisimme joustavasti viisumitta ja 65 kilometrin matka rajalta paranevia teitä pitkin sujuu hetkessä. Rautatie valmistuu hyvää vauhtia Antrean Koljolasta Sakkolan Kiviniemeen kulkien aivan kirkon takaa. Tämän myötä paranevat myös maantietliikenteen yhteydet. Rakentaminen tuo pysyvää ja loma-asutusta paikkakunnalle. Kaikki tämä muuttaa maisemaa ja estää sen metsittymästä kokonaan. Vuoksenrannalla on tulevaisuutta – mutta me emme ole enää kotiseutumme isäntiä.

Martti Talja

Vuoksenranta-seuran 40-vuotisjuhla Lahdessa

Martti Talja

Vuoksenranta-seura vietti 40-vuotisjuhlaansa Lahdessa 24.7.2011 Lahden Yhteiskoululla. Aamulla kokoonnuttiin jumalanpalvelukseen Keski-Lahden kirkkoon. Sateenuhka siirsi torille suunnitellun tilaisuuden sisätiloihin. Saarnasta huolehti pastori Raimo Ylä-Soininmäki ja kanttorina toimi Pauli Pietiläinen.

Jumalanpalveluksen jälkeen laskimme kukat Sankarivainajien muistomerkillle ja Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillle. Muistopuheen piti pastori Soile Salorinne.

Lounastarjoilun ohessa riitti haastamista tuttuja tavaten. Juhlissa julkistettiin Tatu Vanhasen toimittama Muistojen sirpaleita – Muistelmia menneestä Vuoksenrannasta muis-

telmateos. Muistojen sirpale -kirjaan on tallennettu vielä elossa olevien, Vuoksenrannasta lähteneiden henkilöiden viimeisiä muistoja kotoaan, evakkomatkastaan ja -ajastaan. Kirjaan on koottu myös aiemmin lehdissä ja muissa julkaisuissa olleita tekstejä, koska niitä ei enää muuten ole luettavissa. Kirja palauttaa muistoja ja auttaa nuoria entistä paremmin ymmärtämään, mistä suvun vanhemmat jäsenet ovat lähteneet ja mitä he jäivät kaipaamaan.

Päiväjuhlassa historiaa muistellen

Juhlan aloitimme Karjalaisten laululla. Säestyksestä huolehti Anton Uotila. Juhlan juontajana toimi Päivi

Virolainen Sysmästä.

Seuran puheenjohtaja Martti Talja loi katsauksen tervehdyspuheessaan seuran historiaan. Vuoksenrantalaiset ovat evakossa ollessaan kokoontunut yhteen tapaamaan entisiä naapureita, sukulaisia ja tuttavii aina 1940-luvun lopulta. Pitäjäjuhlien järjestelyistä vastasivat tuolloin ja osin vieläkin pitäjittäiset karjalaisseurat. Juhlien ruokahuolto järjestettiin itse toisin kuin nyt.

Vuoksenranta-seuran perustaminen tuli ajankohtaiseksi, koska omaa pitäjää esittelevä pitäjähistoria puuttui. Simosen Antrea-kirjassa Vuoksenrannan osuus jäi suppeaksi ja ei kattanut vuoksenrantaisten mielissä pitäjähistorian tunnusmerk-

Sankaripatsaalla airuet ja seppleen laskijat yhdessä Soile Salorinteen kanssa.

Matti Vanhanen, juhlapuhuja Juha Rehula ja Martti Talja vaihtavat kuukumisia juhlan väliajalla.

Uotilan perhe esiintymässä.

kejä. Vuoksenrannan pitjäseura-nimisen yhdistyksen perustivat 68 läsnä ollutta entisen Vuoksenrannan pitäjän asukasta 17.heinäkuuta 1971. Yhdistysrekisteriin seura rekisteröitiin 17.12.1975. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Hannes Jantunen Asikkalasta.

Vuoksenranta- Pitäjä Kannaksella kirja oli viimeisiä karjalaisia pitjähistorioita vuodelta 1981. Samalla se oli myös ensimmäisiä kyläkirjoja. Antti Miikkulainen toimi pitjähistorian toimittajana. Kirjasta on otettu jo toinen painos. Hänen työpanoksensa

pitjähistorian toteutumiseksi oli korvaamaton. Miikkulaisen suunnittelema seuran standaaari valmistui 1975 ja seuran lippu valmistui 1985. Viimeinen keskeisistä tunnusmerkeistä seuran nimikkolaulu löytyi vasta vuosikymmeniä myöhemmin. Sävellyskilpailu vuonna 1998 tuotti viisi hyvää vaihtoehtoa. Maire Keltalan sanoittama ja säveltämä Vuoksenrannan laulu valittiin seuran nimikkolauluksi. Seuran nettisivut otettiin käyttöön vuonna 2011 (www.vuoksenranta.fi).

Vuoksenranta-seura on ollut vuoksenrantalaisten yhdysside. Seuran puheenjohtajana Hannes Jantusen jälkeen toiminut Tatu Vanhanen on ollut uupumaton vanhan Vuoksenrannan kuvaaja ja asuinseutuun liittyvän perinteen uuttera tallentaja. Hän on yhdessä perinnetoimikunnan jäsenten kanssa julkaissut 10 kirjaa. Osa niistä on tehty yhteistyössä Antrea-Seuran kanssa. Seura on lisäksi kustantanut neljä muuta Vuoksenrantaan

Antrealaisesta kivistä valmistetut standaaarin jalustat kädessään Tatu Vanhanen, Seppo Peltonen, Lauri Talikka ja Veikko Heikkonen.

liittyvää kirjaa ja kolme DVD/CD tallennetta.

Seuran toimesta on entisen Vuoksenrannan kirkkomaita ja kirkkoa kunnostettu valtiovoimilla. Sankarihautausmaalle pystytettiin muistomerkki paikallisviranomaisten luvalla 1992. Vuoksenrantalaisten sankarivainajien muistotaulu on kirkon kuorissa vuodelta 1999. Omat muistomerkkinsä saivat Leiposiin hautausmaa 1992 ja Noimäen kirkon paikka 1997.

Seuran puheenjohtajina ovat toimineet Hannes Jantunen 1971-1993, Tatu Vanhanen 1994-1999 ja Martti Talja vuodesta 2000. Sihteereinä ovat toimineet Antti Miiikkulainen, Kaisa Maasilta, Tuula Talja-Parkkali, Hilikka Kuisma ja Tiina Hölttä.

Nuorten esiintyjien esiinmarssi

Juhlan musiikkiohjelmasta huolehtivat sintolalaista syntyperää olevat

nuoret Viola ja Anton Uotila vanhempiansa Marianne ja Tomi Uotilan kanssa. Erityisesti Violan laulu ja kanteleen soiton taito jäivät kuulijoiden mieliin. Ohjelmanumeroina kuultiin osin Violan omia sävellyksiä kansanrunoihin ja osin muiden säveltäjien tuotantoa.

Hollolainen kansanedustaja Juha Rehula on kirvulaista syntyperää. Hän otti juhlapuheessaan kantaa Karjalan palautuskeskusteluun toivoen, että kireillä asenteilla ei pilattaisi hyvin edennyttä yhteistyötä venäläisten vallanpitäjien kanssa. Tällä tavoin voimme säilyttää esivanhempiemme työstä neuvostovallan käsittelyssä säästyneen.

Nuorten tervehdyksen juhlaan toi Myykkään Tarmon tyttären poika Joonas Sojakka. Hän loi uskoa, että karjalaisilla arvoilla on jatkuvuutta seurassa.

Juhlassa muistettiin ensimmäisen johtokunnan jäseniä Veikko

Heikkosta, Seppo Peltosta, Lauri Talikkaa ja Tatu Vanhasta antrealaisesta kivistä valmistuilla nimikoituilla standaarin alustoilla. Näin seuramme ensimmäiset vastuunkantajat voivat pystyttää seuran standaarin oman synnyneutunsa kivelle.

Tervehdyksensä juhlaan toivat Vuoksen Säätöistä hallintoneuvoston puheenjohtaja Harri Hatakka ja Antrea-Seurasta puheenjohtaja Pentti Talja.

Päätössanoissa seuran varapuheenjohtaja Irja Niilahti toivotti osanottajat tervetulleiksi seuraavana kesänä pitäjäjuhlille Joutsan yhteiskoululle.

Kalevi Hämäläisen laulun Veteraanin iltahuudon kertosaie velvoittaa meitä muistamaan ja vaalimaan juuriamme: *Hoivatkaa, kohta poissa on veljet, Muistakaa, heille kallis ol' maa. Kertokaa lasten lapsille lauluin, Himmetä ei muistot koskaan saa!*

Vuosikokous Asikkalassa

Vuoksenranta-seuran vuosikokous pidettiin perinneyhteyden yhteydessä 2.10.2011 Asikkalassa Viitailan nuorisoseuran talossa. Ruokailun jälkeen pidettyyn vuosikokoukseen osallistui lähes 150 seuran jäsentä ja ystävää.

Seuran puheenjohtaja Martti Talja avasi kokouksen. Hän kertoi menneen vuoden tapauksista ja Vuoksenrannasta. Hän korosti kahta uutta asiaa. Viipurin aluehallinnon toimesta Vuoksenrannan kirkkoon on tehty venäläisten kustannuksella uusi peltikatto. Se on yhtenä tuloksena yhteydenpidosta venäläiseen paikallis- ja hallintoon Viipuria myöten. Toisena suurena asiana on se, että venäläiset rakentavat uuden Kiviniemen salmesta alkavan rautatien, jonka linja kulkee läheltä Vuoksenrannan kirkonkylää.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Matti Vanhanen ja sihteerinä toimi seuran sihteeri Tiina Hölttä. Pöytäkirjantarkastajiksi ja äänenlaskijoiksi valittiin Seija Halme ja Mikko Halme.

Puheenjohtaja Martti Talja esitelti seuran tili- ja toimintakerto-

muksen vuodelta 2010. Seuran talous on vakaalla kannalla. Tilikauden ylijäämä oli 5,120 euroa. Toimintakertomuksessa viitataan Sysmässä pitäjäjuhlilla julkaistuu DVD-filmiin Vuoksenranta 65 vuotta muistoissamme. Siinä kerrotaan nuoren vuoksenrantalaisen, Suvi Valkosen, silmin miltä Vuoksenranta näytti vuoden 2009 juhlassa ja siihen liittyneissä tapahtumissa. Toisena merkkitapahtumana oli Oili Korkeamäen kirjan Ravioskorpi – raivaajien kylä, julkistaminen syyskuun 2010. Tilikertomus hyväksyttiin tilintarkastajien lausunnon perusteella ja tilivelvollisille myönnettiin tili- ja vastuuvapaus. – Vuoden 2012 jäsenmaksu päätettiin korottaa 20 euroon sen takia, että Karjalan Liitolle maksettava jäsenmaksu nousee merkittävästi. Perheenjäsenen jäsenmaksu nostettiin 10 euroon ja ainajäsenen jäsenmaksu 200 euroon. Lehtimaksu nostettiin 8 eurosta 10 euroon.

Vuoden 2012 toimintasuunnitelma ja talousarvio vahvistettiin. Uutena merkittävänä hankkeena on Vuoksenlaakson

Methodistiseurakunnan historian aikaansaaminen. Tähän hankkeeseen Karjalan Kulttuurirahasto on jo myöntänyt seuralle 7000 euron apurahan. Keväällä 2012 järjestetään entiseen tapaan hautausmaiden kunnostusmatka Vuoksenrantaan. Pitäjäjuhlan paikkana on Joutsa. Yhteistyötä Kamennogorskin kaupungin kanssa jatketaan.

Martti Talja suostui jatkamaan vielä vuoden seuran puheenjohtajana. Hänet valittiin yksimielisesti. Seuran hallituksen neljästä erovuoroisesta jäsenestä Tiina Hölttä, Marjukka Patrakka ja Eero Talja valittiin uudelleen. Lauri Peltonen halusi luopua tehtävästä. Hänen tilalleen valittiin uudeksi jäseneksi Urho Kemppinen. Tilintarkastajiksi valittiin Oiva Sokka ja Pekka Kiuru, varalle Antti Mustonen ja Kalevi Virolainen.

Seuran edustajaksi Karjalan Liiton pitäjätöimikuntaan valittiin Martti Talja ja varalle Tarmo Jantunen. Matka-, posti- ja puhelin-kulut korvataan laskun mukaan.

Seuraava vuosikokous pidetään perinneyhteyden yhteydessä 7.10.2012, mutta paikka on vielä avoin.

Tatu Vanhanen

Pekkolan talon jälkeläisiä Pekkolan tuvan rappusilla. Keskellä seisomassa Martti Talja.

Alapuolella olevassa kuvassa matkalaiset lounaalla Pietari-Paavalin kirkon lehterillä Viipurissa.

Kaskiselän Jantusten sukuseura 20 vuotta

Juhlamatka Viipuriin ja Kaskiselkään 13-14.8.2011

Seija Halme

Syyskuussa tulee kuluneeksi 20 vuotta Jantusen sukuseuran perustamisesta. Juhlavuoden kunniaksi seura päätti järjestää kaksipäiväisen kotiseutumatkan suvun syntysijoille Vuoksenrannan Kaskiselkään.

Samassa yhteydessä järjestettiin seuran vuosikokous ja juhlaillallinen.

Bussit keräsivät aamuvirkkuja matkalaisia 13. elokuuta ympäri Etelä-Suomea. Ensimmäiset matkaan lähtijät nousivat bussiin jo ennen au-

ringon nousua. Vaalimaalta jatkoimme kaikki 54 suvun jäsentä yhdellä bussilla kohti Viipuria. Olimme sopineet luterilaisen seurakunnan kanssa vuosikokouksen pitämisestä Pietari-Paavalin kirkossa. Kokouksen

jälkeen siirryimme lounaalle kirkon lehterille, jonne viipurilaiset seurakuntalaiset olivat laittaneet meille makoisan kahden ruokalajin lounaan jälkiruokakahvien kera.

Lounaan jälkeen siirryimme Veli-Matti Puolakan opastuksella tehdylle kiertoajelulle. Kaupunkikiertoajelun lomassa tutustuimme Viipurin taidemuseoon ja siellä olleeseen Islamilaisen maailman taide –näyttelyyn. Viipurikeskus vastasi opastuksen järjestelyistä taidemuseossa. Vasta restauroitu museorakennus herätti puhdaslinjaisuudellaan suurta ihastusta matkalaisten keskuudessa.

Seuraavaksi olivat vuorossa tula-aisostokset – pellavakauppa ja kauppahalli. Kuten ennenkin, kauppahallin valikoima on ehtymätön ja sieltä voi löytää monen moista kotiin viemistä. Kiertoajelun viimeisenä kohteena oli Monrepos’n puisto, jossa Tarmo Jantunen kertoi matkalaisille asiantuntevasti puiston historiasta ja nykytilasta.

Ohjelma jatkui majoittumisella Hotelli Viipuriin. Pian olikin taas lähdön aika. Tällä kertaa matkasimme kohti Pyöreää Tornia ja sukuseuran vuosijuhlaa. Illallisen jälkeen osa matkalaisista palasi majapaikkaan osan suunnatessa kulkunsa vielä kaupungille kiertokävelylle Viipurin viilenevässä kesäillassa. Valmiiksi tehtyjä reitti-ehdotuksia oli kaksi: toinen kiersi linnan kautta kellotornille, raatitornille ja edelleen tuomiokirkon paikan kautta Torkkelin puiston kautta

hotellille. Toinen reitti lähti Torkkelin puistosta Punaisenlähteentorin kautta Veistospuiston ohi asemanseudulle ja siitä edelleen hotellille.

Sunnuntaiamun valjetessa lähdimme kohti suvun kotiseutua. Matkalla poikkesimme jättämään kukkatervehdyksen menneille sukupolville Antrean vanhan kirkon paikalla. Matka jatkui Vuoksenrannan kirkolle, jossa järjestetyn sukumesun jälkeen laskettiin kukkatervehdykset esivanhemmille Kankaalan kirkolle ja Kaskiselän Leiposten hautausmaalle. Tästä matkaväki haajantui kukin oman sukunsa kotikonuille.

Iltapäivän päätteeksi käytössämme olleet venäläiset maastobussit keräsivät väsyneet mutta tyytyväiset matkalaiset kylätien varrelta paluumatkaa varten Vuoksenrannan kirkolle.

Yleinen tyytyväisyys loisti osallistujista. Jokainen oli löytänyt jotakin sellaista, mitä tuli kokemaan tai hakemaan ja ehkä jotakin, mitä ei osannut odottaa. Matkaseurueessamme oli tällä kertaa runsaasti nuoria, mikä onkin seuran tulevaisuuden kannalta hyvä merkki. Mukana oli myös useita evakkoon lähteneitä syntyjään vuoksenrantalaisia suvun jäseniä. Heiltä saimme kuulla tarinoita, joita voimme kerrata mielessämme ja kertoa aikanaan eteenpäin tulevillekin polville. Suvun tarinat elävät, ja aidoissa puitteissa kerrottuna niistä jää vahva muistijälki.

Sukukokous Pietari-Paavalin kirkossa

Vuosikokous pidettiin juhlavissa puitteissa Pietari-Paavalin kirkosalissa. Kokouksen aluksi Tarmo Jantunen kertoi seurakunnan ja kirkokorakennuksen historiasta ja entisöinnin vaiheista. Kirkko oli muussa käytössä sodan jälkeen, ja se luovutettiin uudelleen kirkolliseen käyttöön Viipurin seurakunnalle vuonna 1991.

Sukuseuran esimies Seija Halme avasi kokouksen, ja hänet valittiin myös kokouksen puheenjohtajaksi. Sihteerinä toimi Paula Pöysti ja pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Hannele ja Martti Talja.

Seija Halme esitteli toimintakerptomuksen vuodelta 2010, ja se hyväksyttiin muutoksitta. Kertomusvuoden aikana kerättiin erityisesti evakkomatkakertomuksia ja kertomuksia sijoittumisesta uudelle kotiseudulle julkaistavaksi seuran internet-sivustolla. Sivustoa on käytetty aktiivisesti sukukirjahankkeen ja sukumatkan tiedottamiseen. Sivuston kautta on vuoden aikana tullut myös useita jäsenhakemuksia, tuotetilauksia sekä muita yhteydenottoja.

Jantunen sukuseura sijoittui Karjalan Liiton vuoden 2010 toiminta-aktiivisuuskilpailussa kolmannelle sijalle sukuseurojen sarjassa. Rahastonhoitaja Paula Pöysti esitteli vuoden 2010 tilinpäätöksen. Seuraan

Kuulutko Kaskiselän Jantusiin?

Jantusen suvun vaiheita ja suvun jäsenten perhetietoja on julkaistu ensimmäisen kerran 1998 ilmestyneessä sukukirjassamme ”Kaskiselän Jantuset”. Tämän vuoden alussa sukuseura on aloittanut kirjan uudistetun laitoksen toimittamisen yhdessä tutkija Jarmo Paikkalan kanssa.

Tällä hetkellä keräämme muutoksia ja lisäyksiä kirjan perhetauluihin. Tietojen antamista varten voi tilata perhetietolomakkeita alla olevasta osoitteesta.

Lomake ja ohjeistus löytyvät myös seuran verkkosivuilta osoitteesta <http://suvut.genealogia.fi/jantunen/>. Lomakkeen voi myös täyttää verkossa ja palauttaa sähköpostilla. Seuran verkkosivuilta voi myös tulostaa lisää tyhjiä käsin täytettäviä paperilomakkeita.

Jos käytettävissä ei ole lomaketta, eikä internetiä, niin tiedot tai tarinat voi kirjoittaa paperille ja postit-

taa alla olevaan osoitteeseen. Tällöin on tärkeää muistaa liittää mukaan tietojen lähettäjän omat yhteystiedot, kuten nimi, osoite ja puhelinnumero mahdollisia lisätarkistuksia varten.

Perhetietojen lisäksi kirjaan kerätään pieniä kertomuksia, henkilöhistorioita tai sattumuksia sekä hyvälaatuisia valokuvia. Myös tämän materiaalin voi toimittaa sähköpostitse tai alla olevaan osoitteeseen. Valokuvat palautetaan lähettäjälle, kunhan jokaiseen kuvaan on merkitty palautusosoite. Toimi nopeasti, sillä tietojen ja tarinoiden keruu-aikaa on jatkettu ja uusi päättymisaika on 29.2.2012.

Lomaketilaukset ja muut yhteydennotot:

Jantunen sukuseura ry, Seija Halme

Talmankaari 143-22, 04240 TALMA

puh. 050 568 5566; mail: jantunen@elisanet.fi

kuuluu 165 jäsentä, ja seuran talous on vakaa. Tilinpäätös hyväksyttiin, ja tilivelvollisille myönnettiin vastuuvapaus.

Seija Halme esitteli vuoden 2012 toimintasuunnitelman, johon kuuluu mm. sukukirjan uuden laitoksen julkaiseminen ja aineiston keruu Suvun valokuva-albumiin sekä osallistuminen Karjalaisille kesäjuhlille Lahdessa. Myös seuran nettisivuille viedään valokuva-albumin ja sukukirjan aineistoja soveltuvin osin. Sivustoa käytetään myös tiedotuskanavana sekä kerättäessä aineistoja tulevaan sukukirjaan ja valokuva-albumiin. Toimintasuunnitelma sisältää uuden "Sukuni tarinat elävät" –hankkeen, jossa etsitään ja toteutetaan uusia toimintamuotoja siten, että erityisesti lapsia ja nuoria saadaan lisää mukaan seuran toimintaan.

Sukuneuvosto

Sukuneuvoston erovuoroisista jäsenistä sukuneuvostossa jatkavat Ahti Jantunen, Marita Leppälä ja Rauno Vanhanen. Sukuneuvostossa on heidän lisäksi, Seija Halme, Matti Jantunen, Paula Pöysti, Tiina Rasphoja, Markku Talja ja Martti Talja. Maija Jantusen tilalle valittiin Henri Jantunen. Sukukokous valitsi Seija Halmeen jatkamaan suvun esimehenä. Sukuseuran kunniapuheenjohtaja on Tarmo Jantunen. Kokous päätettiin laulamalla Karjalaisten laulu.

Jantselasta Marttilaan näkymä on metsittyynyt, pusikkoinen, ruohottunut.

Maija Jantunen – sukupolvenvaihdos

Sukuseuramme perustamisesta tulee syyskuussa kuluneeksi 20 vuotta. Olen ollut sukuneuvostossa koko tuon ajan. Juhlavuoden kunniaksi päätimme järjestää matkan kotiseudulle. Omalta kohdaltani katsoin suorastaan velvollisuudekseni lähteä vielä kerran mukaan ja viedä lähisukuni nuoret, veljenpoikani Raimo Jantunen ja hänen poikansa Henrin sekä serkkuni Pientalon Paulin tyttären Ritva Jantunen ja hänen puolisonsa Erkki Päiveröisen tutustumaan suvun juuriin ja vanhan sukutalon, Pientalon, pihapiiriin.

Matka tehtiin 13. ja 14. päivänä elokuuta. Lauantaipäivä vietettiin Viipurissa kaupungin ennestään tuttuja nähtävyyksiä katsellen sekä sukukokouksessa, joka pidettiin luterilaisessa kirkossa. Olin erovuorossa sukuneuvostosta. Olin jo aikaisemmin päättänyt, että nyt on aika jättää paikka nuoremmille. Ehdotin Henriä ja kokous hyväksyi hänet uudeksi jäseneksi. ”Nuorennus” oli onnistunut. Hyvä näin. Sukupolvenvaihdoksen tärkeämpi osuus oli vuorossa sunnuntaina, kun varhain aamulla lähdimme kohti Vuoksenrantaa ja Kaskiselkää. Koko ajan tunsin haikeutta, koska olin varma, että näkisin maisemat viimeistä kertaa.

Matkan varrella kävimme Antrean ja Vuoksenrannan hautausmailla sekä Kaskiselän Leiposissa muistamassa esivanhempiamme. Tämä metodistiseurakunnan Leiposiin hautausmaa oli minulle koskettavin näistä kolmesta, sillä täällä lepäsivät monet tuntemani sukulaiset. Sain laskea sukuseuran laakeriseppeleen yhdessä Matti Jantusen kanssa. Oli sykähdytävää ajatella, että esivanhempamme olivat kulkeneet näitä kirkkoteitä ja saaneet viimeisen leposijansa täältä.

Täältä suunnistimme kohti matkan pääkohdetta: syntymäkotiani. Ohitimme vanhan koulun rauniot, koulun jossa olin käynyt ensimmäiset kouluvuoteni. Koulun kulmalta ko-

hosi tie entiselle rippikirkolleni. Vain metalliristi kertoo nyt vanhan pyhäkön paikasta. Ristin alla oli kaunis kukkakimppu – joku muukin muistaa edelleen.

Me laskeuduimme jyrkkää Noimäen rinnettä alas Pientalon pihapiiriin. Pihassa kasvoi korkeaa heinää, mutta löytyiväthän ne peruskivet! Samalla sydämessä läikähti ja silmien eteen avautui lapsuuskodin pihanäkymä. Tunnetta ei häirinyt, vaikka näkyvyyttä oli vain muutama metri.

Yritin kuvailla ensikertalaisille mitä missäkin oli. Missä oli povarmi, missä huoneet, aitat, halkokuuri, navetta, sauna. Hyvässä kunnossa oleva kellarikin löytyi. Mukanani oli valokuva 80 vuoden takaa. Söimme tuvan päädyssä kevyen kenttälounaan. Sitten tuli väistämätön hyvästijätön aika: jää rakas pihapiiri. Olen esitellyt sinulle suvun uudet polvet, jotka palaavat varmasti jonakin päivänä. Sukupolvenvaihdos on osaltani hyvällä mallilla.

Henri Jantunen – ensimmäistä kertaa Pientalon pihapiirissä

Minut valittiin Viipurissa pidetyssä vuosikokouksessa sukuneuvoston jäseneksi isotätini Maija Jantusen tilalle. Olen 27-vuotias ja valmistun pian rakennusinsinööriksi Metropolia ammattikorkeakoulusta Helsingissä.

Jo etukäteen odotin innolla tätä yhdessä suunniteltua matkaa suvun kotiseudulle ja myös sitä, että tapaisin paljon sukulaisia, joita en ole koskaan aiemmin tavannut.

Matka Kaskiselkään oli ennen kaikkea mielenkiintoinen ja opettavainen kokemus. Matkan varrella saimme kuulla kertomuksia ja jopa omakohtaisia kokemuksia suvun ja kylän tapahtumista ja henkilöistä. Oli erittäin hienoa päästä todella näkemään niitä paikkoja, joista oli aiemmin vain kuullut, kuten Viipurin linna

ja Pyöreä Torni, Tali-Ihantalan taistelupaikka sekä tietysti Vuoksenrannan kirkonkylä ja Kaskiselkä.

Jännittävyyttä matkaan toi osaltaan teiden huono kunto: Vuoksenrannan kirkolla vaihdoimme linja-automme venäläisiin maastolinja-autoihin. Tien varrella näkyi useita entisiä koteja, joista oli jäljellä parhaimmillaankin vain puolet kivisistä seinistä ja pätkä savupiippua. Tästä isotätini Maija oli kertonut etukäteen, mutta silti se yllätti. Ehkä siksi, että en oikein osannut ennalta arvioida miten paljon 70 vuotta muuttaa maisemaa ja rakennuksia.

Saavuttuamme Kaskiselkään, jalkauduimme linja-autoista etsimään omia sukutalojamme tai oikeammin niiden paikkoja. Kävellessämme poikkesimme Maijan entisen koulun ja Kaskiselän kirkon raunioilla. Matkalla hän kertoi omia muistojaan paikoista, taloista ja ihmisistä. Ja maisema alkoi minunkin silmissäni elää! Lopulta pääsimme perille paikkaan jossa Maijan koti, Pientalo, oli aikoinaan kaikkine piharakennuksineen ja navettoineen sijainnut. Jouduimme tekemään melkoisen työn löytääksemme jälkiä rakennuksista, sillä kasvillisuus oli pitkää ja tiheää. Viimein Pientalon kivijalka löytyi ja Maijan muistikuvien ja kertomusten siivittämänä pystyin kuvittelemaan muita rakennuksia niille sijoille, joilla ne olivat aikanaan olleet. Kivijalan lisäksi rakennuksista ei ollut mitään jäljellä ja tämän takia yllätys oli todella suuri, kun löysimme maakellarin, johon olisi tänäkin päivänä voinut säilöä perunat ja muun sadon. Jopa kellarin puinen ovi oli paikallaan ja ehjä.

Maija kertoi meille tarinoita omista kokemuksistaan täällä ja se antoi tälle matkalle sen todellisen merkityksen: seuraavalla kerralla tulen jo ”kotiin”.

Jantusen sukuseuran historiaa

Jantusen suku kokoontui ensimmäisiin sukukosteihin lokakuussa 1990. Paikalla Vääkсын Vaapurannassa oli noin 70 sukuyhteydestä innostunutta ja juuristaan kiinnostunutta. Tuolloin oli meneillään useita toisiaan sivuvia sukututkimuksia, ja tapaamisessa päätettiin saattaa menossa olevat tutkimukset loppuun. Samalla asetettiin sukuseuran perustamista valmis-televa toimikunta, jossa oli kattava edustus suvun kantataloista.

Tutkimustyön edetessä sukuseuran laajuudeksi rajautui vuonna 1630 syntyneen Elias Yrjönpoika Jantusesta ja hänen puoliosastaan Katri Ristontytär Hyväkästä periytyvät jälkeläiset. Elias ja Katri olivat se rohkea nuoripari, joka muutti Kirvusta, Jantulan kylästä, Kaskiselkään kolmen lapsensa kanssa vuonna 1698 etsimään uutta elantoa. He asettuivat Peltomiehen autiotilalle, jota myöhemmin alettiin nimittää Marttilaksi ja josta muodostui näin suvun kantatalo. Ensin kantatalo jaettiin kahdelle pojalle ja sen jälkeen seuraavissa polvissa tiloja jaettiin edelleen pojille ja puusniekoille eli vävyille. Ennen talvisotaa kylässä oli 110 eri tilaa tai torppaa, joista 86 oli muodostettu Jantusten omistamista maista.

Noin vuoden kuluttua suvun ensikokoontumisesta, 21. päivä syyskuuta 1991, perustettiin Jantusen sukuseura ry. Perustamispäätös oli yksimielinen ja 48 Kaskiselän Jantusta allekirjoitti perustamiskirjan. Ensimmäinen allekirjoittaja oli itseoikeutetusti Marttilan kantatalon Kaskiselässä syntynyt perillinen Matti (Erkin poika) Jantunen.

Seuran ensimmäiseksi esimieheksi valittiin Liisa Salo, joka luotsasi seuraa aina vuoteen 2000 saakka. Hänen jälkeensä esimiehenä toimi Tarmo Jantunen aina vuoteen 2007, jolloin nykyinen esimies astui remmiin.

Sukuneuvostossa on näiden 20 vuoden aikana ollut yhteensä 36 henkilöä, ja Viipurin kokouksessa valittu

Henri on siis sukuneuvoston 37. jäsen.

Koko seuran historian ajan tähän hetkeen saakka ovat toiminnassa olleet kantavina voimina ensimmäinen puheenjohtaja, edesmennyt Liisa Salo, nykyinen kunniapuheenjohtaja Tarmo Jantunen, varapuheenjohtaja Martti Talja ja kokouksessa sukuneuvostosta eronnut Maija Jantunen. He kaikki ovat olleet mukana jo seuran ensimmäisestä hallituksesta alkaen. Erytysmaininnan ansaitsee Irma Jantusen sitkeä varhempiin polviin kohdistunut tutkimustyö – ilman sitä ei sukukirja olisi nykyisensä. Lisäksi on monia, monia muita, joiden panos seuran toimintaan on ollut korvaamattonta.

Suku on kokoontunut kosteihin joka vuosi. Kosteissa on vanhan tavan mukaan vaihdettu kuulumisia, syöty hyvin ja viihdytty. Sukumatkoja vanhoille asuinsijoille Kaskiselkään on tehty vuosina 1995, 1998 ja 2006. Nyt toteutettu matka on järjestyksessä neljäs. Yhteenlaskettuna näille matkoille on osallistunut lähes 330 henkilöä.

Seura sai oman sukuvaakunan vuonna 2001. Sen suunnitteli heraldikko Jukka Suvisaari, jonka käsialaa on myös seuran lippu. Lipun naulaus suoritettiin sukukokouksessa 2003, ja seuraavana vuonna emerituspiispa Matti Sihvonen vihki lipun käyttöön Karjalaisilla kesäjuhilla Joensuussa.

Lipussa ja vaakunassa toistuvat suvun symbolit: alaosan tyylielty verkko viittaa suvun kotipitäjästä Vuoksenrannasta löydettyyn maailman vanhimpaan pajusta punottuun kalaverkkoon. Yläosan siipipari viittaa sukunimeen, joka on johdettu etunimestä Johannes. Ilmestyskirjan mukaan evankelista Johanneksen symboli on kotka. Siivet viittaavat myös suvun kantaisä Eliakseen, sillä siivet voidaan tulkita myös korpin siiviksi, ja korppi on profeetta Eliaan symboli. Siipiparin tulenpunainen väri viittaa kaskenpolttoon, joka oli

talonpoikaisen suvun arkipäivää, ja samalla se viittaa suvun kotikylään Kaskiselkään. Värinsä vaakuna ja lippu saivat Karjalan maakunnan ikivanhoista väreistä – punainen, kulta ja hopea. Vuonna 2008 samasta aiheesta tehtiin myös oma vaakuna-aiheinen postimerkki.

Sukuseura astui tietokoneaikaan vuonna 2008, kun seura avasi omat internet-sivut. Ne tulivat tarpeeseen, sillä jo vuorokauden kuluessa sivujen julkaisusta tuli verkon kautta ensimmäinen jäsenhakemus! Suurin ponnistus seuralle on ollut sukukirjan julkaiseminen vuonna 1998. Kirjaa valmisteleva työ alkoi heti ensimmäisten kostien jälkeen. Sukukirjatoimikunta teki mittavan työn Liisa Salon johdolla. Jäsenenä toimikunnassa olivat Irma Jantunen, Tarmo Jantunen, Martti Talja ja Tatu Vanhanen. Irma Jantusen tekemän laajan perustutkimuksen ja suvun jäsenten lähettämien aineistojen pohjalta tutkija Jarmo Paikkala kokosi kirjan julkaisuasuunsa. Monet suvun jäsenet ja muutamat ammattitutkijat täydensivät kirjaa artikkeleilla.

Vuosikokouksessa 2010 tehtiin päätös kirjan uuden laitoksen toimitamisesta. Myös uudistetun laitoksen tulee toimittamaan Jarmo Paikkala. Kirjatyöryhmä, johon kuuluvat Seija Halme, Marita Leppälä, Martti Talja ja Rauno Vanhanen, on aloittanut työnsä perhetaulujen ajan tasalla olevien tietojen keräämiseksi sekä uusien oheisartikkelien ja muun aineiston laatimiseksi. Tavoitteena on uuden kirjan julkaiseminen vuonna 2012.

Seuramme on perustettu vaalimaan suvun perinteitä ja edistämään yhteenkuuluvuutta suvun jäsenten keskuudessa. Suku kasvaa kaiken aikaa ja myös kiinnostus juuriin lisääntyy. Tällä hetkellä voi suhtautua luottavaisesti siihen, että seuran toiminta tulee jatkumaan – myös tulevia polvia kiinnostaa ”Mist mie oon kotosii?”

Seija Halme

KORVAUSLAUTAKUNTA

Irja Kotimäki

Toinen korvauslaki säädettiin 5.5.1945. Valtio määrättiin maksamaan korvauksia sodassa tuhoutuneesta ja luovutetulle alueelle jääneestä omaisuudesta. Ensimmäinen korvauslaki oli säädetty jo talvisodan jälkeen, mutta sillä oli korvattu vain joillekin yhteisöille, mutta ei yksityisille. Olihan meidän asioita eduskunnassa ajamassa pätevät karjalaiset miehet kuten Johannes Virolainen, Veikko Vennamo, Eemil Luukka, Nestori Kaasalainen ja monia muita, joille asia oli tärkeä.

Kaikille luovutetuille kunnille perustettiin arvioimislautakunnat, joita korvauslautakunniksi kutsuttiin, niin myös Vuoksenrannalle. Se perustettiin Ähtärin Myllymäelle. Lautakunnan puheenjohtajaksi tuli ähtäriläinen Herman Oikari, valtion edustajaksi Lenni Huhtanen Kurikasta, Vuoksenrannan kunnan edustajaksi Armas Kuisma ”Kauppa Yllön Armas” Oravankydöstä ja Matti Virolainen ”Peko Esko Matti” Korpilahdesta ja minä Irja Sutinen olin toimistoapulaisena.

Lautakunta kokoontui parina päivänä viikossa. Korvausanomuksia otettiin kaapista nippu kerrallaan pöydälle ja siinä mentiin asia kerrallaan. Maat hinnoiteltiin ohjetaulukon mukaan ja kiinteistöt anojan kertomuksen ja lautakunnan edustajien muistin mukaan. Irtaimiston hinnoittelu olikin suuritöistä. Kaikkiihan muistivat tavaransa hyvinä, mutta vanhoinahan ne piti hinnoitella. Karjalan Liitto oli tehnyt pienen ohjekirjasen ihmisten avuksi tavaroiden hinnoittelua varten. Olipa joku jäljentänyt koko vihkon ja kirjoittanut loppuun ”oma harkinta avuksi” niin kuin siinä vihkon lopussa luki. Tämä ei ollut meidän lautakunnassa, tarkastaja kertoi sen. Tarkastajakin kävi joskus yllättäen katsomassa lautakunnan toimintaa.

Olihan niissä joissakin anomuksissa leipälapiosta alkaen kaikki.

Olipa jossakin ”risuastuvakin” (risuäes). Rapakastit olivat ihmetyksen aihe. Nehän olivat sellaiset laatikon malliset kärrit, joilla ajettiin suolta mutaa savimaille. Karjalassahan suomuta oli rapaa. Samat kärrit olivat myös sontakastit, joilla ajettiin keväällä sonta navetasta pellolle. Sontatalkoot olivatkin keväällä oikein ”sosiaalinen tapahtuma” nykykieltä käyttäen. Silloin joka talosta mies ja hevonen olivat talkoissa, se oli kova homma, kun koko talven lanta piti saada läävästä pellolle. Kova homma oli niilläkin, jotka sontakisalla kuokkivat lannan irtokärrtiin mätettäväksi. Se oli sellainen monipiikkinen kuokka, jolla lanta kuokittiin irti. Emännilläkin oli kova työ ruokaa tehdessä. Se oli talon kunniasia, että ruoka oli hyvää ja sitä oli reilusti.

Nyt eksyin asiasta, mutta kun tulee noita vanhoja asioita mieleen, niin pitäähän niistä kirjoittaa. Lautakunnan työ kesti puolisen vuotta. Miehet pohtivat asioita ja minä kirjoitin pöytäkirjat ja laskin korvaussummat ja lähetin ne valtiovarainministeriöön korvausasioiden osastoon maksettavaksi. Useimmat ottivat korvaukset obligaatioina, mutta jotkut halusivat oikeina Suomen markkoina. Eiväthän kaikki olleet tyytyväisiä korvauksiinsa ja kävihän siellä lautakunnassa moni mies puteli povessaan tarkoituksella voidella lautakuntaa, mutta ei sellaista työaikana tapahtunut. Minulle jäi hyvä mieli, kun yksi Oravankydön isäntä huomioi minutkin tuomalla kaksi sakariinilla tehtyä äitelää leivosta.

Tässä olivat minun korvauslautakuntamuistoni.

Vuoksen Säätiön opiskelija- ja kannustusapurahat vuoksenrantalaisille

Martti Talja

Vuoksen Säätiö perustettiin Hämeenlinnassa 25. päivänä tammikuuta 1948. Perustajayhteisönä oli Antrean kunnan hoitokunta. Säätiön kokouksessa 22.6.1948 hyväksyttiin myös Vuoksenrannan hoitokunnan mukaantulo säätiön perustajaksi. Virallisina perustajina mainitaan myös Antrean Osuuskauppa, Antrean Sähkö Oy, Kavantsaaren Osuuskauppa ja Kuparsaaren nuorisoseura. Monet muut yhteisöt ja yksityiset henkilöt lahjoittivat niin ikään varoja säätiölle. Peruslahjoituksia kertyi yli 10.4 miljoonaa markkaa. Vuoksenrannan osuus lahjoitusvaroista oli noin viidennes. Tarkkaa osuutta on vaikea arvioida, koska vuoksenrantalaiset olivat olleet mukana omistamassa muun muassa antrealaisia osuustoiminnallisia kauppia.

Säätiön haltuun uskottua omaisuutta on hallittu taiten ja siitä on käyttötarkoituksensa mukaisesti jaettu opiskelija-apurahoja ensimmäisen kerran vuonna 1952 ja sen jälkeen vuosittain lukuun ottamatta kahta 1990-luvun alun lamavuotta. Yhteensä apuhoja on saanut yli 3000 antrealaista tai vuoksenrantalaista sukujuurta olevaa opiskelevaa nuorta. On arvioitu, että apurahoina ja tukina erilaisiin perinnettä vaali-

viin hankkeisiin on jaettu kuluneina vuosikymmeninä säätiön alkupääomaa vastaava summa säätiön pääoman huventumatta.

Opiskelija-apurahaa on mahdollisuus anoa viimeistä vuotta yliopistoissa, korkeakouluissa ja ammatteihin valmistavissa oppilaitoksissa opiskelevien. Edellytyksenä on, että apurahan hakijan vanhemmat/iso vanhemmat/edeltävä sukupolvi ovat kotoisin Antrean tai Vuoksenrannan kunnista tai Antrean Sähkön entiseltä toimialueelta. Hakemukset toimitetaan säätiön asiamiehelle (Raakel Henttonen, Hyvikkäläntie 540, 14240 Janakkala) hakuvuoden helmikuun loppuun mennessä. Hakemukseen on liitettävä mukaan itse laadittu vapaa- muotoinen selvitys edellä mainituista karjalaisista sukujuurista sisältäen isovanhempien/vanhempien nimet, asuintalon ja kotikylän.

Opiskelija-apurahojen saajat 2011

Opiskelija-apuraha suuruudeltaan 170 euroa jaettiin 33 opiskelijalle, joista vuoksenrantalaista sukujuurta oli tänä vuonna 10. Apurahan saajat kutsuttiin suostumuksesta joko Antrea-seuran tai Vuoksenranta-seuran jäseniksi. Vuoksen Säätiö maksoi vuoden 2011 jäsenmaksun ja jäsenseura maksaa vuoden 2012

jäsenmaksun. Seurojen lehti lähetetään apurahan saajille mainittuina vuosina.

Vuoksenrantalaisista apurahan saivat seuraavat (kotikylä suluissa): Henttonen Metti (Taljala), Husu Heidi (Korpilahti), Kari Emmi (Kaskiselkä), Kiuru Samuli (Kaskiselkä), Lahtela Martti (Korpilahti), Maula Kirsti (Kuivaniemi), Monola Sami (Kirkonkylä), Pikkumäki Sisko (Oravankytö), Sojakka Reetta (Kaskiselkä) ja Varemäki Iida (Taljala).

Kannustusapurahat

Kannustusapurahan jaettiin antrealaista sukujuurta oleville tutkijoille Henttonen Elina, Lakkakorpi Jani ja Partanen Timo tohtorin väitöskirjan johdosta.

Vuoksen Säätiö jakaa suosituksesta tohtorin tutkinnon suorittamisesta, taiteilijoille ensikonsertin jälkeen, urheilijoille vähintään Euroopan tason mitaleista tai vastaavien henkilökohtaisten saavutusten perusteella. Vanhemmat, isovanhemat ja muut sukulaiset lähettäkää tieto edellä mainituista saavutuksista Vuoksen Säätiön asiamiehelle tai Vuoksenranta-seuran puheenjohtajalle. Ilmoitelkaa myös lähestyvistä suorituksista hyvissä ajoin!

*Terveiset
Sintolan
kankailta...*

Perinnepäivä – siirtokarjalaista identiteettiä

Vastavalmistunut terveydenhoitaja Iida Varemäki kiittää Vuoksen Säätiötä saamastaan opintoapurahasta. Hän on vuoksenrantoisen Mikkolan/Korvenniskan Marin tyttärentyttärentyttä.

Iida Varemäen äiti Riitta Varemäki (o.s. Uosukainen) on siirtänyt Taljalasta lähtenyt perinnettä toisinaan hyvinkin käskevästi. Iida Varemäen mummo Tyyne Uosukainen (o.s. Talja), Mikkolan Tyyne, jäi sodan jälkeen Ähtäriin, jossa perusti perheen valkjärvoisen Johannes Uosukaisen kanssa. Tyyne kuoli Ähtärissä 2002. Idan artikkeli on yläasteaikainen 9. luokan aine vuodelta 2003. Riitta Varemäki, 59, on se työntötyllerö, jota ompelija Aino Taljan asiakkaat Vääksyn Anjanpellossa katsoessaan totesivat ”Herraisä, et pittää olla Setämati Lahjan näköne tyttö! Samoin Riitta muistaa lapsuudessaan vanhempiansa kinastelleen, onko jokin tarttinen vai törttönen. Valkjärvoisen isän kieli taipui törttöiseen, kun taas Tyyne oli sitä mieltä, ettei törttöistä ole olemassakaan.

Raahaudun lauantaiaamuna väsyneenä keittiöön. Kysyn ärtyneenä, miksi pitää leipoa juuri nyt, minun vapaa-päivänäni ja onko minun aivan pakko osallistua. Saan äidiltäni nauravan vastauksen: ”Mistäs laps muuten lauvantain tietäis, jossei piirakoita paistettais?” Joka lauantaiaamuinen satojenkin piirakoiden laatiminen oli vakiintunut tapa ennen Karjalassa ja sieltä se on periytynyt siirtokarjalaisperheisiin. Siitä perinteestä saan minäkin nyt kolmannenpolven siirtokarjalaisena osani. Leipominen aloitetaan varrain ja muuteki pitää olla joutusa, työtä tehdessä ei saa sonkia. Täytyy olla myös veiterä, varma, napakka ja nasakka.

Kun karjalaisia aikoinaan asutettiin läntiseen Suomeen, niin täällä tuumattiin, että ”helvettiin ne tuolla menolla joutuu, ei taivaassakaan joka aamu uuneja lämmitetä”. Muutenkin oltiin sitä mieltä, että ”jollet ennen oo mahrottomia kuullu, kuuntele evakkoja, sieltäs kuulet! Ei mulla mitään niitä karjalaisia vastaan olis, mutta niillä aina riittääkin puhumista?”

Saan pyytämättömiä neuvoja ja käskyjä: ”Läppärit jalkaan, jauhosella lattialla ei lonsita sukkasillaan! Ja hiukset hatsallaan et sitte rupea

kuoria ajelemaan!” Ei auta muu kuin totella.

Liitalla kiehuu jo piirakan syvämet. Edellisenä iltana olen joutunut kuorimaan ison kattilallisen perunoita evästettynä ohjeella: ”Kauvaks tää tottunt yhtä perunaa kuorii?” Perunoista tehdään ”muusia” eli tässä tapauksessa potaattikakkaran syväntä eli potaattihuttua. Perunoiden pitää olla tahioita, ettei syväimestä tule liian lintsakkaa vaan suunmukasta. Toisessa kasarissa valmistuu riisipuuroa eli ryympuroa ja siitä tulee riisipiirakan syväntä. Otan kapustan käteen ja hämmennän puuroa kysyen perniöläisittäin: ”Ei sunkka täst vaan tul liian tanttua?” ”Voi lapsrukka, ei piirakan syväimestä voi tulla liian tanttua vaan siitä tulee ehkä liian tymäkkää tai timakkaa.”

Kuoritaikina on valmiina. Se on sekoitettu vedestä, ruisjauhoista ja suolasta. Kannakselaiseen tapaan ruisjauhoja sekoitetaan veteen täyven käen kans. Lopuksi pieni myönnytys vehnäjauhoille, niitä lisätään pari koprallista. Seuraavaksi annan piupaut perinteille ja kierrän pastakoneen kiinni pöytään. Ennen vanhaan kuoret ajeltiin piirakkakaulimella eli pulikalla. Mummoni Mikkolan

Tyyne käytti ajelemiseen putelia. Kuorten tekemisessä on omat sääntönsä. Työn pitää tapahtua niin hiljaa, että vaikka anoppi nukkuisi pöydän alla, hän ei heräisi. Kuoren tulee olla niin ohut, että siitä näkyy seitsemän kirkkoa läpi. Näin tehtiin kuulemma Laatokan-Karjalassa. Keski-Kannaksella piirakat olivat ”krouvimpia” ja erilaisuus herätti tunteita: ”Sülen mie sellasen piirakal, mis ei oo kuorta eikä syväntä!” Pastakoneella työ sujuu. Kuorista tulee samankokoisia ja -muotoisia sekä juuri sopivan ohuita. Työntouhussa pastakoneen veivi saattaa rämähtää lattialle. Siinä heräisi kyllä koko kylän anopit. Kun kuoret ovat valmiina, alkaa kuoren ja syvämen yhdistäminen. Ennen arvosteltiin minjaehdokasta sen perusteella, oliko hänellä hyvät vai huonot ”piirakanäpät” tai saatettiin sanoa, että ”ei siit tytöst oo, ko sil on noi huono piirakanmalli”. Kiukuttelevasta lapsesta taas voitiin todeta, että ”ompas pienee piirakan pantu paljo syväntä”.

Kun piirakat on rypytetty, ne paistetaan äkkikuumassa, äkiässä, varissa uunissa. Uuni pittääki pauruttaa tulkuumaks kolmeensataan asteeseen. Siinä saa tarkkana akkiloija, etteivät piirakat ja näpät pala. Valmiit piirakat kastellaan kuumana voi-vesiseoksessa, mutta ei pudoteta kokonaan umpsukkulaan. Voita käytettiin ennen työn jokaisessa vaiheessa reilummin: ”Karjalaiset ko paistaaat piirakoi, nii syömäst lähtiis penkkikiä jääp istumapaikaltaa rasvaseks.” Nykyisin voita lisätään vain pien simare.

Tupa siivotaan, leipoessa kun jauhoja tulee lajuttua. Muutenkaan paikat eivät saa jäädä tarttisiksi tai törttöisiksi eli perniön murteella klähmäksiksi. Piirakka on leipomispäivän syötävä. Karjalaisilla onkin väheksyvä sanonta jostain asiasta: ”Nii on ko eiline piirakka!” Siivoamisen jälkeen syödään niin että napa ritajaa! ”Terveen ollessaa syyä pittää, ei se kipiän kelpaakkaa.”

Irja Anttosen opastuksella pienet kurssilaiset kaulivat pulikalla piiraankuoria.

Alakuvassa Marjukka Patrakka valmistautuu voitelemaan piiraita.

”Oikean mallisia” piiraita paistettiin Ravioskorvessa

Tammikuun lopun lauantaina, perinteisenä leipomispäivänä, opeteltiin aitojen ja oikean mallisten vuoksenrantaisten piirakoiden tekoa Ravioskorven koululla.

Yhteistyöhanke piirakanteon elvyttämisestä ja taidon siirtämisestä nuoremmille pulpahti käyntiin viime syksynä Vuoksenranta-seuran ja Ravioskorven kyläyhdistyksen kanssa Vuoksenranta-seuran Perinnepäivillä Helsingissä Karjalatalolla.

Ravioskorpeen asutetuista karjalaisista pääosa on kotoisin Vuoksenrannan seudulta ja jotta se ”oikean mallinen piiras”, varmasti säilyisi myös tuleville sukupolville, oli oppia saatava alan ammattilaisilta. Sitä tulivat ystävällisesti antamaan Irja Anttonen, Vuoksenrannassa syntynyt ja Marjukka Patrakka kumpikin Vuoksenranta-seurasta. Kumpikin oikeita ”piiras mestareita”.

Tämän päivän ravioskorpelaisten sukujuuret ovat muutakin kuin karjalaista tai hämäläistä syntyperää. Kylällemhän on muuttanut väkeä monelta paikkakunnalta, lähinnä 80-

luvun jälkeen, jopa Lapin käsivarresta. Kylämme on oikea heimojen sulatusuuni!

Tämän porukan on syytä taitaa piirakan teko jo senkin vuoksi, että

niitä olisi mukava tarjota kylämme tapahtumissa. Onhan kylämme Etelä-Suomen suurin asutusalue ja Museoviraston inventoima valtakunnallisesti arvokas rakennettujen ym-

päristöjen alue. Alueelle perinteisten ruokien valmistamisen oppiminen ja tarjoaminen pitäisi olla kunnia-asia kyläläisille ja tukeehan se myös osaltaan kylän omaleimaisuuden säilymistä.

Piiraspulikoiden kiihkeän pyörittelyn lomassa ja jauhojen pölytyessä saimme myös kosolti tietoa piirakaperinteestä. Irjan taitavien käsiensä kautta kuin liukuhihnalla syntyi piiraita hänen samalla ”haastaessa” hausalla karjalan murteella.

Tuli selväksi että nyt ”piiraita paistetaan” eikä ”piirakoita leivota/tehdä” niin kuin me täällä olemme tottuneet. Kaupan altaasta ostamaamme ”karjalanpiirakka”-nimeä eivät karjalaiset itse käytä. Jos piirakoita syötiin Karjalassa niin miksi lisätä nimeen paikan nimi, käytettiin vain nimitystä ”piiras, potaatpiiras tai ryy-nipiiras”.

Taitoakin karttui aimo annos. Mitä nyt tämä hämäläistyttö yritti häntäällä piirakantäytössä – repesihän se

kuori! Vieressä joku neuvoi, ”paikka päälle” eikä Irja huomannut olla-kaan.

Teimme avonaisia ja ns. ”um-
pkuorisii ryy-nipiiraita”. Täytteenä käytimme ohra-, riisi- ja harvinaisempaa hirssipuuro sekä myös perunamuusia. Valmista ohrapuuroa opettajat toivat tullessaan ison kattilallisen ja oman kylän perunanviljelijä Koiviston Raija samaten valmiiksi kuoritut potut. Pääsimme hetimiten täyttöhommiin puurolla kun ruiskuoritaikinat valmistuivat nopsasti. Siitä itsekukin ”pulikoi” vai kauli kuorensa parhaansa yrittäen. Teimme myös pyöreitä avonaisia ”potaatipiiraita”. Iloisen ja vilkkaan puheenporinan sekamelskassa ei voinut erottaa karjalaista, hämäläistä eikä muutakaan heimoa toisistaan.

Marjukka paistoi keittiössä pellin toisensa perään väkerrystemme tuloisia voidellen ne hautumaan pak-sujen froteepyyhkeiden alle. Ah sitä onnen tunnetta kun asetuimme pöy-

dän ääreen niitä maistelemaan kuumman ”kohvin” kera! Koljosen Ainin tuomia piirakoita leikattiin myös kohvin kanssa maisteltavaksi. Kyllä olivat maistuvaisia, kaikki!

Piiraita yhdessä perinteisen ruusinasopan kanssa on päästävä maistamaan, ehdottomasti. Siitäkös Koljosen Vilho tykkäsi erityisesti?

Osanottajia oli ilahduttavasti täysituhusina. Ikävuosiltaan kuusivuotiaista tyttösistä nuoriin ja aikuisiin - naisia kaikki.

Kurssiamme sponsoroi Vuohelan Herkkupuoti Hartolasta. Omistaja Pirkko Hämäläinen omaa vuoksenrantalaisjuuret ja on myös vuoden 2002 Suomen Mestari piirakanteossa.

Ravioskorven kyläyhdistys kiittää ja kumartaa! Myös loistavia opettajiamme Irjaa ja Marjukkaa!

*Ulla-Maija Luodema,
se hämäläinen ”adoptiolikka”
Ravioskorven kyläyhdistys*

Vuoksenrannan Säteen ja Antrean Esan perinteiset mittelöt

Molempien seurojen joukkueet osallistuivat 22. Mommilanjärven sou-teluun 16.7.2011 aurinkoisessa kesäsäässä. Perinteisen haasteottelun osallistuivat Kirvun Vilkas, Antrean Esa I ja II Noskuan Nopsa, Koivisto-seura, Kivennavan Ahkera sekä Impilahden Isku.

Kokonaiskilpailun voitti uudelleen JD -joukkue, soutuaika 11 kilometrin radalla oli 41 min ja 41 sekuntia, mikä on 13 sekuntia edellisen vuoden voittoaikaa parempi. Karjalaisten urheiluseurojen haasteottelun voitti jälleen tähän asti voittamaton Kirvun Vilkas ajalla 43:13. Vuoksenrannan Säde oli haastekilpailun toinen ajalla 43:32. Aika oli edellisen vuoden aikaa 1:22 parempi ja ero Kirvuun säilyi ennallaan. Ilman kuvaajaveneen aiheuttamaa liukupenkin paikaltaan putoamista joukkue olisi kilvoitellut haastekilpailun voitosta ensimmäistä kertaa. Sijointus kirkkoveneiden kokonaiskil-

pailussa oli 7, kilpailuun osallistui 70 joukkuetta. Antrean Esa I:n loppuaika oli 44:53, Noskuan Nopsan 48:08 ja Antrean Esa II joukkueen aika oli 52:49. Koivisto-seura sou-ti maaliin ajassa 48:26, Impilahden Isku ajassa 48,44 ja Kivennavan Ahkera ajassa 51:26.

Vuoksenrannan Säteen joukkueessa soutivat Mikko Halme, Tuomo Jantunen, Aimo Kuisma, Johanna Kuisma, Mikko Kuisma, Olli Kuisma, Osmo Kuisma, Ossi Pettinen, Teuvo Sintonen, Markku Sipi, Martti Talja, Matti Vanhanen, Joonas Vanhatalo ja Esa Virolainen. Kannustavana perämiehenä toimi jälleen Hannu Kuisma.

Antrean Esan I joukkueessa soutivat Harri Hatakka, Pertti Iivonen, Juha Kartano, Reijo Kuparinen, Seppo Kuparinen, Jussi Mesilaakso, Antti Partanen, Tatu Partanen, Totte Partanen, Jarmo Portaankorva, Hannu Pullinen, Aleks Rautioaho,

Anna Rautioaho ja perämiehenä Ierikkalan Martti Talja.

Toinen haasteottelu Vuoksenrannan Säteen ja Antrean Esan välillä on ollut perinteinen kyykkä. Peli pelattiin tänä vuonna antrealaisten isännöidessä Riitimäessä kannustavan yleisön läsnä ollessa.

Peli oli ensimmäisen päädyn jälkeen tasainen, mutta jälkimmäisessä päädyssä Vuoksenrannan joukkueen keskittyminen piti ja joukkue vei voiton toisen kerran peräkkäin. Koko joukkue onnistui suorituksessaan.

Vuoksenrannan Säteen joukkueessa kyykkäsivät Hannu Kuisma, Joonas Kuisma, Martti Talja ja Joonas Vanhatalo. Antrean Esan joukkueen muodostivat Jukka Nurminen, Onni Romu, Markku Talja ja Pentti Talja. Antrean joukkueessa oli siis yksi salittu varamies.

Martti Talja

Vuoksenranta-seuran perinnepäivässä puhuttiin kalastuksesta

Irja Niilahti

Aurinkoisena syksyisenä päivänä 2.10. kokoonnuimme Viitailan Seurojentalolle Asikkalaan viettämään seuramme perinnepäivää. Eri ikäistä väkeä oli paikalla noin 130, nuorin osallistujista oli vielä sylivauva.

Kokit olivat keittäneet meille maukkaan possunlihakeiton syksyn juureksista. Jälkiruukiksi he olivat laittaneet saamansa ohjeen mukaan uunipuolukkaruispuuroa. He kertoivat, etteivät olleet moista jälkiruokaa ennen laittaneetkaan.

Lounaan jälkeen oli Vuoksenranta seuran vuosikokouksen aika. Matti Vanhasen johtamana tarvittavat päätökset seuran toiminnasta ja hallituksen jäsenistä tehtiin sujuvasti. Martti Talja lupautui jatkamaan seuran puheenjohtajana vielä seuraavankin vuoden. Erovuoroisista jäsenistä Lauri Peltosen tilalle hallitukseen valittiin Urho Kemppinen, tilintarkastajaksi Seppo Peltosen tilalle valittiin Pekka Kiuru. Jäsenmaksuista päätettiin seuraavaa: jäsenmaksu 20 euroa/vuosi, perhejäsen 10 euroa/vuosi, ainaisjäsen 200 euroa. Seuraava vuosikokous päätettiin pitää ensi vuoden perinnepäivien yhteydessä 7. loka-kuuta, perinnepäivien pitopaikka jäi kuitenkin vielä avoimeksi.

Martti Talja pohjusti kokouksen jälkeen päivän teemamme ”Kalastusvälineet ja kalastus” aloittaen kertomalla kalastajasta, jonka noin 10 000 vuotta sitten kadonneen verkon löysi Antreasta talollisenpoika Antti Virolainen vuonna 1913 ojaan kaivaessaan. Martti Talja tutustutti kuulijat myös entisaikaisen kalastuksen sanastoon. Saimme tietää mikä on kuritsa, korvapato tai liistekatiska, samoin kuulumme kuvauksia tarvonasta, lippoamisesta, rysäpyynnistä, nuotanvedosta ja muista kalastuksen muodoista Karjalassa.

Seppo Peltonen haasteli kokemuksistaan kalastuksesta Vuoksenrannassa ja siellä käytetyistä erilaisista kalastusvälineistä. Ihailimme myös taitavasti punottua pajumertaa, joka oli tehty alkuperäisen merran mallin mukaisesti, mutta pienempään kokoon.

Seppo Peltosen perinnepäivässä kertomat jutut on kokonaan luettavissa:

Muistikuuvia kalastuksesta ennen vanhaa siel Vuokserrannas.

Perinnepäivään tullut väki innostui myös muistelemaan. Matti Mustosen mieleen oli jäänyt hänen 14-vuotiaana kokemansa kalastusreissu aamuyöllä tarpomalla eli sauvomalla. Kuulimme myös kuinka rysää koki-

essa oli paikalle jo tullut vihollisen lentokone ja sieltä satoi ”rakeita” veneen ympärille. Tatu Vanhanen oli saanut iskukoukulla ison hauen ja mieleen on jäänyt pyyntipäivä kesäkuun 10. päivä vuonna 1944. Pienellä Vuoksella kalastettiin myös pitkällä siimalla ja Aarno Kuisma kertoi sieltä tulleen myös ankeriaita.

Perinnepäivää juhlistaen Marja-Liisa Härkönen lausui Katri Valan kauniit runot: Maa, Kukkiva maa ja Kirkas Syyspäivä. Kyösti Nikki kertoi työn alla olevasta Taljan sukukirjasta, joka on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2012 loppuun mennessä.

Ilman muuta seuran perinnepäivän ohjelmaan kuuluu myös karjalaisten laulu. Se kajautettiin komeasti Irja Anttosen heleän äänen johtamana.

Arpajaisvoitoiksi oli saatu runsaasti lahjoituksia ja niinpä taisi melkein joka pöydästä löytyä onnekkaita. Toivottavasti kaikille jäi kuitenkin hyvä mieli, vaikka arvanmyynti välillä meillä seuralaisilla takkuilikin.

Vuoksenranta-seuran toimesta järjestetään seuraava pitäjäjuhla Joutsassa 29.7.2012.

Tervetuloa haastelemaan ja tuttuja tapaamaan.

Muistikuvii kalastuksesta ennenvanhaa siel Vuokserrannas

Tään perinnepäivän teemaks on valittu kalastus ennenvanhaa siel Vuoksenrannas. Tuo Taljan Martti soitti ja sano et miu pitäs taas haastella jottai tästä kalastuksesta. Täälhäh on monta minnuu vanhempaa ja parempmuistista, ni yritettää yhes. Kalastus ol hyvi tärkee elämänmuoto ja elannon antaja metsästyksen lisäks jo niil ihmisil ketkä ensimmäiseks tullit niil sevuulasumaa. Htö valitsit sen ensimmäise asuinsijaase sen mukkaa, et hyvät kalaveet ja messästysmaat olliit ympäril. Sen osottaat nää muinaislöyöt mitä Vuoksenranna alueelt on tehty. Paapallammen verkkolöytö 10,000 vuuve takkaa ja Sintolarharju eteläpääst sota-aikan löytynt kivikautine asuinalue.

Viel siin enne talvisottaa kalastus anto mones vuoksenrantalaises perrees leiväpääl sen särpimen. Nyt myö muistellaa vaa noita vanhoi aikoi ja mässäillä marketist ostetu säkis kasvatetu norjalaise lohen kans, eikä suomalaisne järvikala kelpaa. Näi se maalima muuttuu. Onneks on kuitekii näitäkii asioi tallennettu ja on viel semmosii hyvämuistisii ihmisii ketkä muistaat kolmekymment luvultkii kalastuksesta jottai ja ainakii sellasta mitä vanhemmat ihmiset on haastaneet. Onneks Vuoksenranta-seura on tilant Kotimaisten kielten tutkimuskeskukset DVD levyn, mis on haastateltu vuoksenrantalaisii 1800 luvul syntyneitä naisii sekä miehii. Hyö selittää sin iha mei omal murteel kaikkii vanhoi asioi ja perinteitä. Se levy pitäs jokkaise tilata. Meilhä ol siel kalasii järvi, ol Torhojjärv Oravakytöisil, Juoksema ja Helisevä pitäjän koilliskulmas, suurest Vuoksest pistävä laht siin keskemäl pitäjää, siihe kuulu Reuhonselkä, Mairitunsalmi, Kypäristön hauta, Virkinselkä ja koko Pien Vuoks, niiko myö sanottii, sehä yletti ain Korplahtee ja Virkinniemeest. Pienempii järvi ol siel tääl ympär pitäjää ja tietyst se suur Vuoks,

mist sintolaiset saivat nauttii.

Minkälaisil pyyvyksil siel sit kalastettii? No ensimmäine varma tietoha on se 10,000 vuotta vanha pajukuorest kuvottu verkko mikä sielt Paapallammest löyty. Kehitys on niist ajoist kulent pajukuorest nailonii ja monofilii, mut se verkkosolmu on yhä sama ko sillokii. Onki on tietyst yks niitä vanhimpii pyyvyksii, siihetkii on katajaise kouku tilal keksitty metallikouku. Pajumerta on ties kui vanha ja hyvä pyyvys, siihetkii tek katajajephest ja kuuseoksist hyvän turon, ni särkilöi, salakkoi ja ahvenii sai kutuaikan niipaljo ko jakso kottii kantaa – sillo nääs särkikii ol viel kala, suolakalan se olkii mainio särvin leiväpääl. Ja niihä sitä sanottaa jot särki on pelastant Suome kansan monta kertaa nälkäkuolemalt. Tääl on pienoismalli pajumerrast, Sokan Yrjö Sintolast säilyttää tätä kesämökkillää. Tää on häne issäse tekemä.

Tärkeimmät saaliskalat niis järvis olliit hauki, lahna, ahven, säynävä, matikka ja särki, kuhhaa ja siikaa ei pienesvuokses oltkaa, luultavast sen takkee ko Multaluuvo salm ja Reuhonselkä olliit nii heinikkoiset ja matalat et nää syvän veen arvokalat ei nousseet sinne isostvuoksest. Torhojjärv, Helisevä ja Juoksemajärves ol niitäkii, mut senkyläist haastelkoot sit niihe pyynnist.

Siel Karkeelas ol yks melkei ammattikalastaja, Esa Kemppi, Saarela Esa, hääh ol Karkeelakylän kantatalost Karkiaisist kotosii. Höitäkö ol monta veljestä, ni Esa rupes kalastelemaa. Kylhä siin Karkiaise talos särvintä tarvittiikii ko parraahe aikaa 21 henkii käi ruokapöytää. Sitko hääh män naimisii ja jakkoit veljeksii keske talon, ni Esa sai tilan entisest Vuoksen saarest. Sen takkee hänest tulkii Saarelan Esa.

Vuoksenrannan murteen tallennelevys Esa haastaa kalastuksesta ja paljo muustaki ennenvanhast elämäst.

*Sepp Peltonen
kerto
Vuoksenrannan
perinnepäivillä 2.10.2011
Asikkalassa
perusteellisest
kalastuksesta
Vuoksenrannassa.*

Hääh ol syntynt 1882, ni häne kalastusmuistot alkaat jo 1800-luvult. Esal ko ol pien tila, ni hääh tienas kalastuksel ja messästyksel sen mitä rahhaa tarvittii. Verkoist ja turoloist sai lahnaa, haukii ja toutainta hyväst ja Esa möi enne kapinaa ne etupääs Antrees, venäläisil huviloil, rouvil ja herroil. Sitko linja-autot rupest kulkemaa, ni sit hääh laitto ne Viipurii torikauppiail. Möi hääh Pölläkkälä torilkii.

Perinteine ja hyvä kalapyvyys ol isokatiska. Sellane ol melkei joka talos. Se ol kiintee pyyvys, kaks pesäne. Ensimmäistä pessää sanottii porstuvaks, siin ol hyvi avara nielu et kala män paremmi sissää siint avarast nielust. Varsinaises pesäs taas ol kapiamp nielu, ni kala ei osant nii helpost tulla katissast pois. Katiskan malli ol jokseekii sama ko tääpäivä katiskassakii, niitä vaa ol niiko kaks peräkkäi. Siin katiskas ol pitkä aita. Se alko melkei rannast ja tul siihe porstuvan nielu ettee ja ohjas kalat katiskaa. Tämmöne katiska pit olla tiiviist pohjas kii ettei kalat päässeet pohjakautta karkuu. Mut päält se ol avonaine et sen pääs haavi kans kokemaa.

Katiska tehti kevätjähne aikaa jään päältä ja muotoiltii pohjaa haktuu sepiähe kans. Tälläne katiska kest monta vuotta. Siin pienesvuoksesko olliit pienet selät ja paljo saarii, ni siin ei jäätäkää pahast murjoneet ja jos murjoit ni kevväil taas korjailtii. Isokatiskaha tehti kalvanoijust isosilmäsest verkost, siin ei pienet kalat kestäneetkää. Simo Kiuru Kaskisest, Junula Simo, haastaa tuos Vuoksenrannan murteen levyl et ennenvanhaa tekkiit tään katiskan liis-

teist. Siin pit olla hyvä petäjä mist sai kiskottuu pitkii ja vahvoi liisteitä iha niiko pärreitä. Sit ne sijoittii pitkil ja notkeiks kierretyil koivuvitsaksil yhtee ja siint sit muotoiltii se katiska. Siiheko viel tek aittaa par-kolmekymment metrii ni kyl siin ol työtä moneks päiväks ja iltapuhteeks.

Sellane jokamiehe kalapyvyys ol pien katissa, sitä meil sanottii kurikkakatissaks. Senko heitti järvee ni se ol ain valmis, sil osasiit lapsetkii kalastaa ja kallaa tul kyl, etekii kutuauikan. Keyväi ensimmäine kutukala on hauki, silloko rantaheinikko aukiaa ni hauki tulloo siihe matalaa heinikkoo kutemaa. Paras pyvyys kutuhauvel ol matala kaksnielune rantarysä. Isorysä taas ol kolmenielune ja sil kalastettii syvemmäst veest. Jollokii ko ol myöhäne kevät, ni hauk ei malttant varttuu rantoi aukeemista ja kutu mänkii jo jää al. Kutuhauvetko piehtaroiivat siin matalas rantaheinikos, nii et selkä ol näkyvis, ni niitähä sai siint seipää kans mäiskimälkii. Seuraavan ol vuoros särki, no siinhä ne pajumerrat ja turot olliit parraita pyvyksii. Särekutu alko sillo ko koivu ol hiirekorval ja se sattu usjast Äitienpäivän aikaa, no senhä tietää sanomattakii et naisväk ei siint oikei tykänt ko toi pyhäaamun kottii säkilise särkii. Tää on iha isse koettu.

Mis käppyy mis kalvoo ko Lahna lahel loiskaa. Se ol semmone sanonta, no sillo se ol jo kyl myöhästä, pyvykset pit olla sillo jo kunnos. Lahna ol ehkä pienenvuoksen ja Reuhoselän tärkein kala. Lahnakutu sattu usjast Helluntakpyyhii aikaa tai sillo ko tuomi on kukas. Lahna kuttoo niiko kahes osas, ensi pienemp lahna ja sit pariviiko pääst iso lahna. Lahnaa pyvyvettii kutuauikan turoloist verkoil sekä rysil. Ne turot ol sellasii et laitettii katajii seipäihe kans pystyy järvee ja sit laskettii verkot vieree, samote laitettii rysä ettee havuloi ni lahnat männiit sinne katajii sekkaa kutemaa ja joutuitkii pyvyksee. Isost lahnast tul paljo männä, maukkuu tai mäntii, hyväl herkul ol monta nimmee, sekkii syöttii, ripotettii vähä suolaa, levitettii leivä pääl ja syöttii, a vot ko ol hyvvää. Parasta kala ol sillo ko oltii lahnakuvu aikaa saares yötä, otettii verkoist lahnoi ja keitettii serpaa, sano Saarela Esa.

Taljalas ol ja kova kalamies, Yllölän Heikki. Höil ol monta miestä ja paljo muutakii perettä. Ruokapöytäkö istu parkymment henkee, ni kyl siin särvintäkkii sai olla. Kallaaha syöttii jokseekii joka päivä, jos ei muute, ni ainakii suolakallaa ol ain tarjol. Heikki olkii kokonaa niiko kalastukse pääl. Hää pyvyyst etupääs verkoil, rysil ja isol kaiskal. Siinhä sai kalloi talvelkii, senko hakkas pessää avannon, otti jäät pois ja sit haavikans kalat konttii. Jos Heikilt kysy et tuliks kalloin, ni vastaus ol ain sama, severt tul, jot serval pääsöö. Kalakontti ol tuohest punottu seläs kannettava reppu. Jos ol oikei hyvä kontti, ni se ol nii tiivis ettei selkä kastunt yhtää.

Kaskiselä isännil ol yhteine nuotta. Hyö käivät nuotal enimmäksee Virkiseläl, siel ol selkeemmät veet ja jyrkemmät rannat. Nuotta nostettii rannal taikka venneehe. Junula Simo haasto et ko hyö käivät siel Virkiseläl nuotal, ni kerra tul niipaljo kallaa et höi pit vettä vene maal et saivat kaik kalat pois nuotaperäst, vene ois muute upont. Hauskaa hommaa, tuumas Simo. Käiväthä ne kalamiehet siian pyynnist suurelvoukselkii vaik se tais olla kutuauikan kiellettyy hommaa, mut sen makiampaaha se vaa ol. Tarina kertoo et taisiit hyö kerra käyvä siiapyynnist käräjilläkii.

Mikko Tonteri Korpilahes kertoo et höil ol ja nuotta, se ol semmone pien kahenmiehen rantanuotta, havakset olliit miestä korkiat. Hyö vettiit nuottaa talvelkii, nuotta pit kuivata talvel riihes. Saalis ol etupääs haukii, ahventa, särkii ja säynävää. Tuulastamas käyttii syksypimiäl, aikoinaa tervaksen valos ja si öljylyhin ja petromaksi kans. Pitkäsiimakii ol yks paljo käytetty pyvyys ja ainakii tarpomista siel viel harrastettii. Mustosen Matti on luvant haastella siint. Taikausko ja kateus on ain kuuluneet kalastuksee, sanotaa et nii on katteine ko kalamies. Jos naapur kysy et mispaikas siu pyvykset olliit ko sie sait noi paljo kalloi, ni ei sitä virkettu, neuvottii iha väärää suuntaa. Ja taas jos kalastammaa lähteis tul naine vastaa ensimmäiseks, ni se ties huonoo kalatuuri, käännyttii jopa takasii ja otettii uus alku. Mut jos tul mies ja etekii hevose kans, se ties hyvvää

kalatuuri.

Näi haastel Saarela Esa.

Myöhä kalastettii siel etupääs kesäl. Sillo suolattii niipaljo kallaa tiinuu et sitä piisas koko talveks. Kylhä ne olliit sit iha tönkkösuolasi ja ne pit liottaa enne käyttöö. Ol ne kevätpuolee jo vähä härskiintyneitä ja hapantakkii, mut eihä siin tiinu kyles olt sillo viel sitä ”parasta enne” päivämäärää, senko syöttii vaa, ja sit kevväil viimoset annettii lampail. Talvipilkkimisest mie en oo kuult kenekää haastava mittää, enkä matikan kutupyynnist.

Viel tulloo mielee yks kalamies Kaskisist, Jantse Simo, hää ol semmone värikäs persoona. Ko haavekutu alko kevää, ni Simo heitti saappaat pois, tervas jalkapohjat ja läks järvel. Ko tul syksy ja räntäsatteet ni sit hää taas pan saappaat jalkaa. Kalapyvykset tehtii itse. Rysät ja nuotat kuvottii pumpullangast, (kalastajalangast). Rysän luokki ja vanheet taivutettii kuuseoksist. Verkot ol enne kuvottu pellavalangast ja sit myöhemmi ohkasest pupulisest rullalangast. Kohot tehtii enne männykaarnast ja sit korkist, painot tai kivekset taas silviisii et tuohe sissää laitettii pien kiv ja se kuvottii kii alapaulaa, sit tulliit nää valmiiks lyijyteytyt alapaulat. Siin sitä olkii iltapuheteiks työtä ko siin huonos pärree tai öljylampun valos tek näitä pyvyksii. Jokseekii joka talos ja torpas pyvyvsettii kallaa ainakii omikstarpeiks, se ol sitä aitoo luontaistalloue aikaa, siint on nyt vaa muistot jällel.

Ja nyt meil on täpäivä iha sitä varte et muistellaa yhes.

Mie sain siel perinnepäivil Kuisma Hilkalt vinkin et Torhojjarve viimine tai ainakii kuuluisin kalastaja tais oll Kenraali Aadolf Ehrnrooth. J kylhä sellane tieto löyty. Martti Sinerman kirjassa ”Aadolf Ehrnrooth sodan ja rauhan näyttämöllä” kerrotaan näin: ”Varsinaisen Pietarin kalaretken hän kuitenkin teki noina aselevon jälkeisinä päivinä Vuoksen rantamilla. Jo sodan aikana hän oli pannut merkille, että aivan Vuoksen tuntumassa on matala Torhon järvi, jonka rantakaislikossa oli suuri, lähes aarinkokoinen sälekatiska. Tykistön tulenjohtopalkalta tähystellessään hän oli havainnut sen pinnalla aikamoista poreilua

Tatu Vanhanen kokosi upean kirjan

Vuoksenranta-seura ry. julkaisi 40-vuotisjuhlillaan heinäkuun lopulla Lahdessa Tatu Vanhasen toimittaman kirjan ”*Muistojen sirpaleita – Muistelmia menneestä Vuoksenrannasta*”. Raakel Henttonen on tahtanut kirjan onnistuneesti. Kirjassa on 320 sivua, kuvia reilut 300.

Osa teksteistä on kirjoitettu tätä teosta varten, osa on julkaistu aiemmin pitäjälehti Vuoksenrantalaisessa. Kirjoittajia on yli 50 henkilöä, monilta on useita tekstejä. Tekstit on jaoteltu kuuteen osaan: Vuoksenrannan historiaa ja perinteitä, Muistelmia entisestä elämästä, Tarinoita henkilöistä, Sota ja evakkotie, Runoja kaipuusta sekä Kirjallisuutta Vuoksenrannasta. Kuvat on koottu neljään ryhmään. Näin menetellen Tatu Vanhanen ja Raakel Henttonen ovat luoneet kirjasta erittäin selkeän kokonaisuuden, jossa ei murrekaan ole unohtunut.

Elämää kylissä, sotaa ja kaksi evakkoon lähtöä

Kirjassa on kerrottu Vuoksenrannan kylistä, muinaismuistoista - Korpilahden verkkolöydöstä ja Sintolan kivikautisen kyläasutuksen jäänteistä. Kerrotaan Noinmäen kirkosta ja pappilasta sekä koulusta ja sen merkityksestä. Ei unohdeta lottia eikä marttoja.

Lapsuusmuistot ovat saaneet monen kirjoittamaan: paimenessa käynnistä, lapsuuden kodista ja mummosta, joulukirkosta, sinivuokkojen

myynnistä Viipurissa ja marjamatkoista. On kirjoitettu piha-piiristä, kodista ja läävästä.

Henkilökuvia on luotu mukaan merkkihenkilöistä, mutta ei ole unohdettu äitejä, isiä, mummoja ja vaimoja, monen työn taitajia, ahkeria ihmisiä. Muistelija on nuorena tai lapsena sodan kohdannut ikäpolvi. Sota ja kahdesti tapahtunut kodin ja kotiseudun menetys ei tietenkään unohdu koskaan. Onkin jälkipolvien tarpeellista tietää tämä kova elämän osa.

Runoissa ikävä itää, kaipuu kauniina soi. Kotoseutu on Kaukomaan, lapsuuden jouluihin ei unohdu, ilo tulee vuosikymmenien jälkeen kotiseudulle pääsystä: ”*Unen uneksitun sain todeksi elää:/näin tienoot rakkaan lapsuusmaan./Surunhellänä sielusani vain heläähä/sävel kaipuun unteni Karjalaan.*” (Alli Nieminen).

”*Ne muistan kaikki kuin usvan takaa,/suvun tuomissa tuoksuvaan,/humun tuulen ja kirkkotarhat,/kodin kadonneen Karjalan./Vuoksen rannatko milloinkaan/voisin mielestä unhoittaa?*” (Tatu Vanhanen).

Kuvin kerrottu

Kuvissa ensinnä kiinnitin huomioni muotiin: 1900-luvun alun naiset kulkivat maataviivistävissä hameissa hiukset nutturalla. 1920-luvulla hameet lyhenivät. Juhlatilaisuuksiin kuuluivat vanhempien naisten leuan alta kiinni sidotut valkeat huivit vielä

ja polskimista. Niinpä heti tilaisuuden tullen soutti sinne lähettinsä kansa. Ei tarvinnut kuin haavilla huiskia katiskassa ja kalaa tuli. Pois lähdettäessä ei oltu enää varmoja, pysyykö vene pinnalla vai pääsevätkö kalat takaisin veteen. Joukossa oli todellinen jättiläislahna, joa punnituksessa

painoi yli viisi kiloa. Saalis tietenkin jaettiin pataljoonille, mutta katiska toki käytiin tyhjentämässä uudelleen ennen lähtöä.” Katiska oli luultavasti Antti ja Juhani Huttusen tekemä, mutta oli jäänyt pariin kuukaudeksi kokematta ”ennalta arvaamattomista systistä”.

1920-luvulla.

Viehättäviä ovat paljasjalkaiset koululaiset kevään syksyin. 1920-luvulla alkoi naisilla näkyä remmikenkiä. Kaikilla ikäluokilla suutarin tekemät saappaat ovat yleiset jalkineet. Hääpuvuissa muoti muuttuu. Pitojen emännät ovat valkoisissa rintalappulisissa esiliinoissa. Hautajaiskuvia on monia, musta arkku alkaa vaihtua valkoiseen 1930-luvulla. Lotat ja sotilaat harmaissa puvuissaan muistuttavat, että itsenäisyys ei säilynyt lahjana, se säilytettiin työllä ja taistelulla.

Teos ”*Muistojen sirpaleita – Muistelmia menneestä Vuoksenrannasta*” kuuluu jokaiseen vuoksenrantalaiseen kotiin – luettavaksi ja tuleville polville jätettäväksi. Ja kelpaa teosta muunkin kansan lukea!

Marjukka Patrakka
(Isän suku Vuoksenrannan
Sintolan kylästä)

Muistikuvat on koontanut ja kirjannut
Seppo Peltonen.

Elämäntapa ja mentaliteetti: Hartola ja vuoksenrantalaiset

Osa 2

Hartolalainen mentaliteetti

Siellä oli vallalla hierarkia, mutta oliko myös jokin kattava mielenlaatu? Mieltä askarruttaa jälleen: voiko jonkin kaupungin tai pitäjän asukkailla yleensä olla yhteinen henki, luonne, mielenlatu - siis mentaliteetti? Vastaus on kyllä ja ei. Asiat eivät milloinkaan esiinny ”puhtaina”, yhteydestään erotettuina, vaan sekoituvat ja lomittuvat tapahtumien ja yhteyksien myötä. Joitakin selvästi yhteisiä piirteitä pitäjän asukkaiden suhtautumistavassa voidaan erottaa ja siten etsiä ja saada esiin yhteisön kollektiivinen mentaliteetti. Mikä se oli Hartolassa sodan jälkeen, kun pitäjään tuli suuri joukko vieraan heimon edustajia, ”toisia”? Miten pitäjän entiset asukkaat tulokkaiden saapumisen ja paikkakunnalle asettumisen kokivat ja miten se vaikutti heidän elämäntapoihinsa ja mieleensä silloin ja jatkossa? Kun kohtaamisessa on kysymys kahdesta tai useammasta, olisi tapahtumaa tarkasteltava eri näkökulmista, mutta tässä lyhyessä esseessä on esillä vain siirtoväen jäsenenä tulleen näkökulma. Tässä yritetään etsiä sitä henkeä ja niitä mielenlaadun ilmentymiä, joita pitäjän kanta-asukkaissa oli havaittavissa siirtoväen tuloaikana ja sitä seuranneina vuosikymmeninä, jolloin erilaisten ihmisten oli pakko sopeutua toisiinsa. Ihmiset ovat joka tapauksessa aina yksilöitä ja vain verraten pienissä ryhmissä voi havaita jokseenkin yhteneväistä mielenlaatua ja joukkokäyttäytymistä.

Aikaisemmin on kerrottu Hartolan kunnasta, jonka ihmiset karjalaisen silmin vaikuttivat jäyhiltä ja yrmeiltä; siellä elettiin omillaan ja omissa oloissa, eikä sieltä tavallisesti paljon Heinolaa kauempana

käyty. Leikkimielellä kerrottiin, että jotkut olivat nähneet ensimmäisen kerran junan sotaväkeen mennessään. Hartolassa oli totuttu elämään rauhassa ja ajattelemaan vieraita paikkakunnan elämään kuulumattomina muukalaisina, vaikka pitäjistä oli oltu sodassa ja ajettu junassakin. Karjalaisten tiedettiin kyllä vanhoina aikoina liikkuneen seudulla kulkauppiaina, ”laukkuryssinä”, jotka paikkakunnalle ilmaantuessaan olivat haitanneet maakauppaa. Monien asukkaiden elämään he kuitenkin olivat tuoneet vaihtelua ja muun maailman kosketuksen. Mistä laukuryssät olivat kotoisin – ei kukaan tiedä. Ennen vanhaan oli puolestaan Hartolasta käsin käyty ostosmatkoilla jopa Pietarissa asti. Itse ”lekuun” (Ekon) kartanon rouva taas myi kartanon ”rouvarin” polttamaa viinaa aina Viipurista asti tulleeille ostajille aikana, jolloin kotipoltto oli vain kartanoille ja muille harvoille sallittua, kertoo Hartolan kirja. Palvelusväki, torpparit ja muonamiehet eivät olleet vieraita, he olivat kotoisin paikkakunnalta tai lähitienoilta, heitä oli aina ollut pitäjässä ja heillä oli jo perintönä heimonsa ja ympäristönsä muovaama mieli ja ajatusmaailma – sen myötä myös selvä asema yhteisössä. Pitäjässä oli omat kylähullunsa ja originellinsa, omat ylpeydenaiheensa ja merkkihenkilönsä, joita suvaittiin, joskus ylpeiltiinkin kertomalla värikkäitä juttuja.

Pitäjässä olivat kartanonsa, joissa tavalliset ihmiset erittäin harvoin olivat käyneet – monet eivät milloinkaan – mutta silti ne olivat heidän elämässään ja mielessään jonkinlaisina turvallisuuden kuvina, mielen ikoneina. Hartolassa oli jo ammoin totuttu, että kun ”lekuun armo” me-

nee rattaissaan tai reessään kirkolle tai kylään, on jonkun oltava tien varrella lakki kourassa porttia tai veräjää avaamassa ja kumartamassa. Oli myös totuttu, että kun vallasväkeen kuuluva tai muuten ”parempaan väkeen” luokiteltu tulee paikalle, on osoitettava ainakin jonkinlaista alamaisuutta ja kunnioitusta, vaikka selän takana herrasväkeä sitten naurettiin ja pilkattiinkin. Sama tai ainakin samantapainen suhtautuminen kohdistui pitäjään tulleeseen siirtoväkeenkin, joka oli ”vierasta” eli heihin kuulumatonta. Vallasväen ja muitten varakkaiden väestöryhmien vuosisatojen aikana vähempiosaisiin kohdistama alistaminen, nöyryytys ja väheksyminen saattoivat osaltaan aiheuttaa sen, että he tilaisuuden tullen puolestaan (kenties alitajuisesti) kohdistivat sukupolvien kokemien vaihteiden tuottaman katkeruuden ja kovan kohtelun paikkakunnalle tulleisiin ”toisiin”.

Tällöin karjalaisia pidettiin ja heihin suhtauduttiin joutavina köyhimyksinä, eikä syyttä, sillä heidän olivat kahteen kertaan menettäneet kotiseutunsa ja maallisen omaisuutensa. Heitä pidettiin myös tyhjänpuhujina, jotka olivat joka paikassa tiellä ja häiriöksi elämänmenolle, eipähän heillä juuri muuta ollutkaan kuin elämäntapa, puhekyky ja murre uutta elämää aloittaessaan. On totta, että karjalainen murre ja sanavalmius kiusasi ja ärsytti omaan puhetapaansa tottunutta itähämäläistä ihmistä – karjalaisten oudoista elämäntavoista puhumattakaan! Karjalaiset osasivat sanallisesti kuitenkin pitää puolensa eivätkä ”jääneet toiseksi”. Enimmäkseen vuoksenrantalaiset olivat seurallisia, kaipasivat yhdessäoloa omanheimosten parissa ja menetetyin kodin

ja kotiseudun kaipuu eli heissä voimakkaana. He hakeutuivat mielellään toistensa läheisyyteen ja keskinäiseen kanssakäymiseen, minkä vuoksi paikkakuntalaiset usein pitivät heitä laiskoina kylillä juoksijoina. Suhtautuminen kuitenkin lienee alkanut muuttua viimeistään silloin, kun vuoksenrantalaiset aloittivat uudisraivaustyöt valtion heille osoittamalla korpimailla. Oman kodin maitten raivaus oli monelle sodasta palanneelle terapiaa, joka kirjaimellisesti auttoi heidät uuden elämän alkuun kaikkien menetysten jälkeen. Raivaus- ja rakennustyö oli sellainen rohkeuden- ja sisunnäyte, että siitä olisi syytä puhua paljon, vaikka nykyisin se helposti mitätöidään, kun eletään ”tehokkuuden” aikakautta. Kerrotaan, että eräs paikkakunnan iso isäntä oli iloinnut siirtoväen tulosta ja sanonut: ”Sittenpäähän saadaan työntekijöitä, kun niistä kumminkin on aina puute”. Muonamiehiksi ja karjakoiksi siirtoväkenä tulleet ajateltiin ja tahdottiin!

Etelä-Suomen Sanomat kuvaili 13.8.1984 pitäjässä juuri vietettyä Hartolan kaksisataavuotisjuhlaa ja sen kuvaelmaesitystä otsikolla *200-vuotisjuhlien loppunäytös: Viehättävää, sanoi kuningas!* Kuvaelman alku avasi lohduttoman näkymän vuodelta 1696, jolloin ruukiin tähkät jäätyivät elokuun alussa ja ”suuret kuolon vuodet” harvensivat seudun asujaimiston melkein sukupuuttoon. Nälkäiset söivät mitä sattuiivat löytämään, pöhöttivät ihmismisravinnoiksi sopimattomista aineista, sairastuivat ja kuolivat metsiin ja tienvarsille. Heitä ei edes haudattu, vaan he jäivät petojen syötäväksi. Sellaista ankarien aikojen taustaa vasten ajatellen ei ole ihme, että hartolalaisista kehittyi jääräpäinen ja omavarainen kansa, joka ei ollut tottunut armoa pyytelemään. ”Suolua ja Jumalan armoa” (suolaa ja Jumalan armoa) oli ainoa, mitä ulkopuolelta tahdottiin tai suvaittiin. Jo aikaisemmin 1600-luvulla oli Hartolan ”takametsien miehet” viety 30-vuotiseen sotaan, mihin monet jäivät; myös Kaarle XII joukoissa Norjaan sotaretkelle viedyt jäivät sille tielleen. Kuningas lahjoitteli aatelisarvoja ja

seudun maita suosionosoituksena sotapäälliköilleen tai muille suosikeilleen. Takametsiin tuotiin ”sivistys”: kirkonmiehiä, tilanherroja, kuninkaan käskyläisiä, sotia ja sotaväenotvoja. Kuvaelma päättyi lumipukuisten sotilaitten ja evakkorattaitten vyörymiseen näyttämölle. Sota ja evakot oli huomioitu, mutta siirtoväen asiaa olisi voinut valottaa hieman laveammin, koska monista Vuoksenrannan asukkaista tuli pysyvästi hartolalaisia. Se olisi ollut tarpeen siksin, että vielä vuonna 2002 on olemassa ihmisiä, jotka eivät ymmärrä miksi siirtoväki tuli Hartolaan!

Itähämäläinen huumorintaju on omaleimaista ja parhaimmillaan saa silloin tällöin naulankantaan osuvan ilmauksen: Hartola mainostaa itseään matkailukohteena, ja eri tahoille valtaiteitten varsille on pystytetty kylttejä HARTOLASSA TAVATAAN. Joku (liekö ollut sysmälinen) oli sopivassa paikassa käyttänyt tilaisuutta ja kylttiä hyväkseen ja lisännyt alle oman lauseensa SYSMÄSSÄ JO LUETAAN.

Jotain laajemmasta hartolalaisesta mielenlaadusta kertoo myös seuraava tapahtumasarja: poliittisen kuohunnan aikaan, elokuun 3. päivänä 1930, kirkonkylässä pidettiin kansalaiskokous, jossa käsiteltiin kommunisteihin suhtautumista. Kun kunnanvaltuusto kolmen päivän kulluttua kokoontui, esitettiin siellä noin 300 kansalaisen allekirjoittama julkilausuma:

”Koska kommunistisen puolueen on Suomessa todettu harjoittavan maanpetoksellista toimintaa ja koska kokoukseen osaa ottaneet eivät voi tyynesti katsella, että kunnanvaltuustossa istuu maan kavaltajia päättämässä kunnan asioista, kehoitetaan kaikkia Hartolan kunnanvaltuuston kommunistisia jäseniä viipymättä eroamaan ja poistumaan valtuustosta sekä muista kunnan luottamustoimista.”

Julkilausuman jälkeen pyydettiin useita puheenvuoroja, joissa ilmeni valtuuston olevan julkilausuman kannalla ja päätettiin yksimielisesti yhtyä kansalaiskokouksen päätökseen sekä erottaa kommunistit valtuustosta ja

muista kunnan luottamustehtävistä. Valtuusto oli ollut vasemmistoenemistönäinen, joten tällainen puhdistus aiheutti valtuustossa vajaalukuisuutta, ja varamiesten oli tultava tilalle. Kaikki varamiehetkään eivät valtuuston porvarijäsenille kelvanneet, joten paikkoihin kutsuttiin varamiehiä porvarillisista puolueista ja silti valtuusto toimi vajaalukuisena. Hartolan tapahtumat lapualaisvuosina olivat aluksi kiihkeitä, sillä missään naapuripitäjässä ei valtuuston jäseniä karkotettu. Suomessahan ei tuolloin ollut virallisesti kommunistista puoluetta, vaikka samana vuonna säädettiin ”kommunistilait”. Jatkossa vasemmiston onnistui jälleen voittaa vaalit ja suhdeluksi oli niitten jälkeen vasemmiston eduksi 11-8. Pari pahamaineista kyyditystäkin pantiin pitäjässä toimeen. Eräät pitäjän napamiehet olivat 1930-luvulla kuuluneet IKL:ään ja suorittaneet luvattomia kyydityksiä. Talonpoikaismarssiin lapualaisvuosina osallistui Hartolasta vain yksi kartanonisäntä, maanviljelijöitten enemmistö piti marssia ”herrojen kotkotuksena”. Vasemmistolaiset olivat Hartolan kirjan tietojen mukaan torpparien ja muonamiesten edustajia, joten tässä asiassa kartano-torppari-muonamieslaitos oli samanlainen tai ainakin samantapainen koko Hämeessä.

”Hartolassa vietetään jäyhää, hämäläistä elämää”, sanoi Hartolapiston muualta muuttanut englantinkielisen opettaja vuonna 1990 Etelä-Suomen Sanomien toimittajalle. Se taitaa olla totta, sillä Hartolassa tehtiin sodanjälkeisten vuosikymmenten kuluessa muutamia paikkakunnan ja lähiseutujen asukkaitten mieliä järkyttäneitä ja kuohuttaneita henkiriikoksia, jotka ovat yhä selvittämättä. Ne on tehty suppealla, muutaman neliökilometrin alueella, ja tekijä on ilmeisen hyvin tuntenut seudun, joten kysymyksessä tuskin on satunnainen ulkopuolinen. Joku Hartolan jäyhästä itähämäläisestä kansasta varmaan tiesi jotain, mutta se joku ei puhunut ja ja on nyt jo mahdollisesti kuollut... Jo legendoiksi muuttanut perimätieto kertoo samanlaisista tapahtumista entisaikoina, jolloin kartanonherrat ”omistivat” alustalaisensa, raiska-

sivat torppien ja mökkien tyttäret, käyttivät ”ensi yön oikeutta” tai tapoivat oikeuksiensa perään kysyneet perheenpää ja harjoittivat mielin määrin muuta omavaltaisuutta, eikä kukaan puuttunut tai voinut puuttua asiaan. Itä-Hämeen Kansanopiston johtajana toiminut Lauri Pohjanpää pohti ehkä myös hartolalaista mentaliteettia ja kirjoitti Hartola-aiheisia runoja, esimerkiksi *Vanha kartano*-nimisen runon, josta ovat peräisin seuraavat pari säkeistöä:

*Suku synkkä ja ylpeä kannettu vaikk’
kirkkomaahan on,
yhä muistojen syyttävä mahti on yli
vanhan kartanon,(...)
Oli liian hyvä hän elämään. Taru
vanha kertoo niin.
Syysyössä soi huuto tukahtunut...
Hänet patjoihin surmattiin.*

Maila Talvio käsitteli Hartolalaisia aihepiirejä muun muassa kirjoissaan *Haapaniemen keinu*, *Pimeän pirtin hävitys* ja *Yölintu*. Hän otti erityisesti esiin kartanoitten ja torpparien suhteissa vallinneet huomattavan suuret yhteiskunnalliset ristiriidat, mutta muokkasi aiheita lapsuudessa kuulemien tarinoitten ja muistikuvien kautta, joten ne ovat vahvasti mielikuituksen värittämiä. Jutikkalan mukaan kartanoitten ja torpparikan- san välillä vallinnut vihamielisyys veti vertoja vastaaville Itämeren maitten ja Pohjois-Saksan oloille.

Hartolan markkinat

Hartolan syysmarkkinat, entisai-

kojen pestuumarkkinat, ovat kirja- ja lehtitietojen mukaan peräisin 1800-luvulta. Pestuumarkkinat pidettiin aluksi vanhan kirkon ympärillä ja Koskipään kartanon raitilla. Piijat ja rengit kokoontuivat kirkon aidan vierelle ”näytille”, missä he seisoi- vat rivissä uusien isäntien valikoita- vina. Ennen vanhaan pestuu tapahtui syyskuun ensimmäisenä sunnuntai- na jumalanpalveluksen jälkeen, ja markkinat sovittiin myöhemminkin pidettäväksi syyskuun ensimmäisenä lauantaina, vaikka pestuuta ei enää suoritettukaan. Uusi isäntä antoi palvelijalle pestirahan kun pestasi hänet, pestin päälle juotiin pullakahvit ja rengin pestuun kunniaksi otettiin viinaryyppy. Markkinat olivat 1930-lu- vulle asti pääasiallisesti hevos- ja pestuumarkkinat, mutta ne olivat muutakin, kuten seuraavassa kerro- taan:

*Markkinat oli suuri kansanjuh-
la, mutta paljon siellä myös tehtiin
rikkomuksia. Tappeluita syntyi usein
kun oli paljon viinanmyyjiä liikkeel-
lä ja juotiin runsaasti sahtia. Mutta
entisajan maalaisväestö iloitsi mark-
kinoistansa ja niistä riitti puhumista
talven mittaan pitkinä ja pimeinä il-
tapuhteina.*

Ne ovat yhä olennainen ja ehkä yleisimmin tunnettu osa Hartolan elä- mää, ja silloin ilmenee eräs paikalliseen kulttuuriin ja hartolalaiseen, itähämäläiseen mentaliteettiin kuulu- va piirre. Hartolassa tehdään sahtia; sitä on jokseenkin joka talossa ja sitä myös juodaan. Hartolassa ei sahdin juomista eikä siitä humaltumista pa-

heksuta, vaan se ”kuuluu asiaan”, se on osa kansan elämäntapoja ja perinnettä. Hartolan väestön elämän kaikkia tapahtumia syntymästä, häis- tä ja markkinoista joulun ja muitten juhlien viettoon on vanhoista ajoista lähtien sävyttänyt sahti ja sen juonti – sahti on pitojen juoma, osa juhlaa ja yhdessäoloa, ja hyviä sahdintekijöitä arvostetaan. Sahdilla on yhtä merkittävä osa paikallisessa elämässä kuin vaikkapa saksalaisten olut- ja ranska- laisten viinikulttuurilla omassa maas- saan. 1950-luvulla vaadittiin markki- noita lopetettavaksi, koska juopottelu ja markkinoista johtuva ylimääräinen häly häiritsi ihmisiä – siinä ei kuiten- kaan onnistuttu. Eräänä vuonna pi- täjän kirkkoherra ennen markkinoit- ten alkua pistäytyi Matkahuoltoon ja ehdotti ravintolan pitäjälle, Matkahuollon isännälle, haluavansa järjestää siellä markkinahartauden. Minkäläinen keskustelu lie käyty, sil- lä myöhemmin Matkahuollon isäntä kertoi: ”Myö tehtiin kirkkoherran kanssa sopimus: Kirkkoherra ei tuu meille ja min em mäne kirkkoo!”

Markkinat ovat vieläkin maan suurimmat, jolloin syyskuun ensim- mäisenä viikonloppuna Hartolan kirkonkylään kerääntyy väkeä kolmi- senkymmentä tuhatta henkeä, mikä on melkoinen määrä noin neljäntu- hannen asukkaan pitäjässä. ”Raha vaihtaa kättä” Hartolan markkinoilla yhä, kuten on tehnyt pitkälti toistasa- ta vuotta ellei kauemminkin.

Alli Nieminen

TALKOOMATKA VUOKSENRANNAN HAUTAUSMAIDEN KUNNOSTAMISEKSI

Vuoksenranta-seura ja Antrea Seura järjestävät yhteismatkan pitäjien hautausmaiden siistimisek- si 17-19.5.2012.

Vuoksenrannan kunnostusmatkalla torstai- na tutustumme Viipuriin ja teemme ostoksia. Perjantaina siistimme kirkonkylässä sijaitse- van Kankaalan kirkon ja hautausmaan sekä Kaskiselässä sijaitsevan Noimäen metodistikir-

kon ja Leiposiin hautausmaan alueet. Lauantaina tu- tumme yhdessä antreaalaisten kanssa Vapaussodan taistelupaikkoihin Antreassa ja kuulemme selostuksia taisteluista.

Vuoksen Säätiöltä ja Itä-Suomen Aluehallintovirastolta anotaan avustusta matkan ja tarvikkeiden kustannuksiin. Matkan omakustannusosuus tulee olemaan noin 150 eu- roa.

KUVA- ARVOITUS

5.2.2011
Kaisa Maasilta
(Heiskanen)

Tämä kuva voisi olla kuva-arvoitus vuoksenrantalaisille (helpotan vähän, sintolalaisille). Se on ”Lottapömpeli” Sintolan koulun pihalla. Sen tietysti kaikki tuntevat. Mutta se, että se on tuollaisen paksun lumen alla on tietysti eri asia. Tänä talvena (2011) se ei tietysti olisi ihmekään, mutta kuva on otettu Vapunaamuna vuonna 1944. Edellisenä päivänä koulun piha oli haravoitu kesäkuuntoon, sen tekivät silloin tietysti koululaiset. Ja seuraavana aamuna näky oli tällainen.

Meidän Aapo ja Sami seisovat siellä hangen keskellä reisiä myöten. Muistatko, kun silloin olivat ne vähäisetkin puhelinlangat sekaisin, joita miehet mies- ja hevosvoimin kävivät selvittämässä. Sähkölankojahan meillä ei ollut, ei ollut sähköäkään. Nyt ihmetellään suurin otsikoin lumen tekemiä tuhoja, eikä suotta.

Toinen kuva on otettu samasta

paikasta 1.6.1996. ”Pömpeliä” ei enää ollut, mutta suuret kivet olivat sentään paikoillaan. – Jos joku ihmettelee, että mikä tämä ”Pömpeli” oli, niin se oli lottien varasto, jossa säilytettiin kaikki Vuoksenrannan

lottien omaisuus, ruuanvalmistusvälineet, kattilat, keittimet ja ruokailuvälineet. Ja siksi se oli meidän pihassa, ei kun koulun pihassa, koska äitini oli lottien puheenjohtaja.

Ilmoittautumiset talkoomatkalle Armi Marklundille, puh 040 7764094, parhaiten tekstiviestillä, kirjeitse osoitteeseen Haavikkotie 14 G 49, 00630 Helsinki tai sähköpostilla armi.jylhajarvi@elisanet.fi.

Ilmoittautumisen yhteydessä tarvitaan seuraavat tiedot: matkustajan nimi, syntymäaika, passin numero, anooko ryhmäviisumia/oma viisumi, autoon nousupaikka, osoite ja puhelinnumero sekä mahdollinen sähköpostiosoite.

Martti Talja

Talkoomatka Vuoksenrantaan

Martti Talja

Hieno sää saatteli meitä hautausmaiden ja kirkon talkoomatkalta Vuoksenrantaan 13-15.5.2011. Matkalaisia oli paljon, 33 innokasta kotiseutumatkalaista. Vanhimmat olivat lähes 80-vuotiaita ja nuorimmat reilu 20-vuotiaita. Kaikkien tavoite oli päästä jälleen esi-isien maahan.

Aikainen lähtö mahdollisti rajan ylityksen joutuisasti Vaalimaalla. Ensimmäisen päivän kohteemme oli Viipuri. Kaupunkiin tutustumisen lisäksi pysähdyimme pellavakaupassa ja kauppahallissa. Kaupunki pesee vähitellen kasvojaan. Saimme erinomaisen päivällisen illan päätteeksi uudessa Victoria-hotellissa kauppatorin äärellä. Majoittumaan emme kuitenkaan päässeet tähän uuteen hotelliin, vaan jouduimme tyytymään vanhaan Druzhbaan.

Talkoolaiset kirkon portailla.

Soile Salorinne ja Terho Serjomaa sankaripatsaalla hartaustilaisuudessa.

Seuraavana aamuna otimme suunnan kohden Vuoksenrantaa. Kivilouhimon bussi oli meitä odottamassa sovitusta Vuoksenrannan kirkolla. Tie oli hyvässä kunnossa. Matkalla näimme ensimmäiset merkit Vuoksenrantaan kohdistuvista muutoksista. Metsään oli raivattu aukkoja ennen Murkinämäkeä. Ukonmäen kalliolla heilui lyhyen kepin päässä linjausmerkkejä.

Uusi ratayhteys Kiviniemestä Antrean Koljolaan kulkee Vuoksenrannan kautta. Radan valmistumistavoite on kaksi vuotta. Ratalinja ylittää Antrea-Vuoksenranta-tien heti Ylemmän Jousjärven jälkeen, kulkee Korpilahden kylän halki tielinjan poikki Merosenmäen ja Ukonmäen kautta Vuoksenrannan kirkon taakse. Valtava hakkuuaukea avautuu heti 0,5 km kirkon

takaa pappilaan menevälle tielle. Edelleen linja kulkee Laasmannin ja Rautelankankaiden itäosia pitkin Kaskiselän Salonkylää viistäen pohjoispuolitse ja Oravankydön peltojen eteläpuolitse kohden Hirvihaaraa ja Kiviniemeä. Rantarata tarvitaan kuumalle junille ja tavaraliikenne ohjataan Suomeen tätä uutta ratayhteyttä pitkin Antrean ja Imatran kautta.

Kylämatka Kaskiselkään

Kylämatkan kohteena olivat Visulahden, Karkialan, Taljalan ja Kaskiselän kylät. Tietä oli osin kunnostettu puunajon takia. Leiposiin hautausmaa oli ensimmäinen kohteemme. Pastori Soile Salorinteen johdolla hiljennyimme aluksi muistelemaan sinne haudattuja omaisiamme. Kevätvirsi kaikui kankaalla heleästi. Käet kukkuivat heleästi. Talkootyöt kukkaistutuksineen oli nopeasti tehty hautausmaalla ja Noinmäen kirkon paikalla. Yhteinen makkaranpaisto viritti muistelut varhempisiin kokemuksiin.

Levittäydyimme pienempiin ryhmiin käymään kukin oman sukunsa kotipaikalla. Kauimmaisat ehtivät

aina Arolaan asti. Galina oli dat-sallaan hyvävoimaisena. Edellinen talvi oli ollut kova ja paljo lumi oli haitannut liikkumista. Paluumatkalla pysähdyimme Peltolan mäellä ja yritimme tunnistaa Ukkolan tienhaaraa.

Palasimme yöksi Viipuriin. Antrean yöpaikkamme pienemmälle yöpyjäjoukalle, Serafiman hotelli oli palanut edellisenä talvena. Palojäljet olivat edelleen täysin koskematta.

Illallisen nautimme antrealaisten kanssa yhdessä Pyöreässä Tornissa.

Kirkonkylässä ja Sokanlinnassa

Sunnuntaina ajoimme takaisin Vuoksenrannan kirkolle. Urakkana oli poistaa vesaikkoa ja siistiä sankarihauta ympäristöineen. Kukat olimme tuoneet Viipurista. Kirkko oli entisessä kunnossa. Teimme kuntotarkastuksen; katon puurakenteet olivat hyvässä kunnossa. Sakastin puoleisen päädyn tiilet olivat rapautumassa irti. Kirkkosali oli entisessä kunnossa ja penkit tallella. Viipurin aluehallinto tutkii mahdollisuuksia kirkon kunnostamista ekumeeniseksi

hiljentymispaikaksi ja tilaisuuksien pitopaikaksi.

Paluumatkalla ihailimme Sokkalan uusia varastoalueita. Ratatyö tuo alueelle uutta toimintaa ja elvyttää sitä taloudellisesti. Sokanlinnan näkivät monet ensikeran. Kookkaat hiidenkirnut herättivät keskustelua niiden synnystä. Tasaisesti lohkeavaa kiveä katsoessa ei ollut enää epäselvää, miksi Antrean kivi on edelleen kysyttyä rakennuskiveä. Kivihalkeamien luoliin uskalsivat rohkeimmat mennä katsomaan esi-isien entisiä pakopaikkoja. Antrealaiset pitivät entisaikaan kesäjuhlat linnavuoren päällä. Vanhoissa lehdissä on kirjoittelua, miten joku vuoksenrantalainen oli joskus häirinnyt juhlia.

Kotimatalle

Kotimatkan teimme Jääsken ja Enson kautta. Raja-asema tuotti pettymyksen. Meiltä kului ylimääräiset kaksi tuntia odotellessa venäjän tullin ”tietokoneongelman” selvittelyä. Linja-autoja ei ollut edellämme.

Takaisin Suomeen paluu tuntui jällellään vapauttavalta.

Vuoksenranta-seuran myyntiartikkelit 2012

Myytävät tuotteet

euroa

KIRJAT

Ahti Jantunen: Rakkautta sodan varjossa (2005)	20
Kauraketo: Vuoksenrantalainen kyläyhteisö Somerolla (2006)	15
Karjala, sua ikävöin. Vuoksenrantalaisten muistojen kirja (1996)	5
Kaskiselän Jantuset (1999)	30
Oili Korkeamäki ja Marjukka Patrakka: Evakos ja uuves kois (2003)	40
Enne vanhaa koton -perinnekirja (1999)	40
Iris Saloranta, Lapsen Vuoksi (2008)	10
Aarne Sokka, Muistikuvia lapsuuden Karjalasta (2007)	10
Virolaiset. Antrea-Vuoksenranta (2005)	50
Vuoksen rannalla – Rajamäkeläisten tarina	40
Vuoksenrannan mennyt maailma (1993)	25
Vuoksenranta – 1981 kirjan näköispainos (2000)	40
Oili Korkeamäki: Ravioskorpi - raivaajien kylä (2010)	30
Tatu Vanhanen: Muistojen sirpaleita (2011)	40

MUUT TUOTTEET

Vuoksenranta 65 vuotta muistoissamme -filmi (2010)	20
Kaipuun Karjala CD (2001)	20
Vuoksenranta – pitäjä Kannaksella DVD (2006)	20
Lippalakki Vuoksenrannan vaakunalla	10
Rintamerkki, pinssi, vaakuna	2

Tilaukset

sihteeri Tiina Hölttä,
Syrjälahdentie 53,
19430 Pertunmaa
(sähköp.: tiinaholtta(at)gmail.com), gsm: 0405489000.

Hintoihin lisätään postitse toimitettuna posti- ja toimituskulut.

Tilaukset maksetaan mukana seuraavalla pankkisiirrolla.

Kolmessa kodissa kevätkesällä 2011

Tämän kiven otan muistoksi Karjalasta, isän Karjalasta! Lea oli kopannut hiekkatieltä taskuunsa kämmenelle sopivan harmaanvalkean pyöreäksi hioutuneen kiven. ”Kuule, käki kukkuu! Halusin vielä kerran kuulla, kuinka käki kukkua helskyttää kotona Karjalassa. Täällä käki kukkuu kauniimmin kuin Suomessa.” Iris oikaisi selkäänsä, katseli petäjän latvoja kohti, mutta eihän käkeä näkynyt, se vain kuului. Iris jatkoi selostusta: ”Tätä tietä kävelin kouluun naapurin tytön kanssa. Tätä tietä kävelin pienen veljen kanssa kirkon rakennukselle, jossa isäkin oli muuraamassa. Äiti keitti pannussa kahvia, kaatoi sitä kannuun. Lisäsi sokeria ja maitoa, lusikalla sekoitti. Äiti kaatoi kannusta kahvin lasipulloon, kiersi korkin tiukasti kiinni ja työnsi pullon villasukkaan. Pieneen laukkuun pullo ja eväät. Ja sitten me veljen kanssa riensimme isän luo. Isä jo korkealta telineeltä näki ja huusi: sieltähän ne minun kahvintuojani taas tulevat! Iris pyyhki silmiään, ääni värähti: ”Ihan kuin se olisi ollut eilen!” Aurinko paistaa kevään vihreiden puiden pienten lehtien välistä, lehdet ovat kuin vihreä pitsi. Uuden elämäm, uuden kesän pitsi.

Lea ja Iris kahlaavat heinikon läpi kohti koivua, joka kasvaa Iiriksen kodin raunioilla uunin paikalla. Iris silittelee koivun kylkeä. ”Nyt minä olen kotona. Isän rakentamassa kodissa. Katso, tässä oli tupa, tuossa kamari. Tässä oli pöytä. Nyt syömme eväät tässä meidän tuvassa.” Naiset syövät voileipiään hiljaisuuden valitessa. Jossain visertää peipponen. Hyttyset tulevat iholle. Lea muistaa Iiriksen kertomuksen, kuinka kesäkuussa 1944 kylvettiin lähtösauna. Vihollisen pommikoneet lensivät alhaalla, luoti lävisti kaivon luona ämpärin. Kiireessä pakattiin tavaroita puulaatikoihin. Pärekori jaettiin kahteen osaan, toiseen Iris pani kanansa, toiseen kissansa ja sitoi tiukasti paksun kankaan kanneksi. Sitten kori

pyörän takatelineelle ja maantietä pitkin äidin ajamien lehmien perässä kohti tuntematonta.

Lähtiessä Iris etsi tienlaidasta kiveä, jolla veljensä kanssa kesäaamuisin seisoi katsomassa, kun enon ajama linja-auto pyyhälsi Viipuriin. ”Tässä, tässähän se kivi on!” Kivi on vähän kalteva. Iris hivelee kädellään kiveä kuin kallista aarretta. Lea ei henno kysyä, mitä Iris ajattelee.

Naiset kävelevät kohti kirkkoa, joka on säilynyt pystyssä. Se on maalattu valkoiseksi, katto on uusittu. Ikkunalasit ovat poissa. Lattialle on tuotu hiekkaa, on tuotu penkit. Naiset istahtavat penkille. Lea pyytää Iiristä laulamaan perheensä muistovirren. Kauniisti kaikuu vanhan naisen ääni: ”Kiitos sulle Jumalani, armostasi kaikesta...”

Tältä siis näyttävät kotimetsät talvelisen hakkuun jäljeltä: ovat ne suuria suruvuosinani istuttamani puut. Mietteissään Lea hyppää mutkassa alas pyörän päältä. Seisahtuu hetkeksi. Peipponen viserää lähellä - kuin veli tervehtisi... Siinä kotitien päässä, mutkassa voi kuvitella kaiken olevan entisellään. Mutta hiljaisuus kertoo muuta, ei kuulu elämän ääniä. Ei lehmä ynise, ei vasikka ammu, ei sika röhkäise. Ei juokse koira vastaan häntäänsä heiluttaen.

Lea istuu kodin portailla. Selän takana kasvavat koivut kodin raunioilla. Lea käy vanhassa saunassa. Ovi narahtaa tutusti, sydän hypähtää. Täällä aloitti mummo poikinensa elämän sodan jälkeen. Täällä Lea kylpi mummon kanssa. Alkuaikoina mummo kylvetti Lea ja imaisi saippuan silmistä. Mummo vanheni, Lea talutti hänet saunaan, kylvetti, hellästi pesi. Mietteissään Lea käveli pellon yli rantaan, hyppäsi ojan yli koivikkoon. Vesi virtasi koskessa niin kuin se aina on virrannut pienessä matalassa kivi-pohjaisessa koskessa. Suuret kivet oli

taas siirretty rannalle. Oli tultu ilmeisesti taas järkiinsä, ei niin voimakasvirtaisessa vedessä mikään kala kiven taakse asetu kutemaan. Mutta se himo siihen luonnonkauneuteen tahtoi kosken rahasammoksi takoa. Lea mietti, mitä isä mahtoi ajatella tämän kosken ensi kerran nähdessään. Ajatteliko kosken olevan pieni lohtu menetetyistä Vuoksen kalavesistä.

Lea seisahtui pellolle. Tämän kaiken sodassa invalidisoitunut isä raivasi, että perhe saisi leivän, vielä tulevatkin sukupolvet. Lea muisti, kuinka hän pienenä kulki mukana, kun peltoja raivattiin. Lapsikin vaitosi, kuinka onnellisia miehet olivat, kun sota oli loppu, maa oli vapaa, tulevaisuus oli heidän ahkerissa käsissään.

Lea istui aitan portaille. Mietti kateuden mahtavaa voimaa. Kuinka monta ihmistä on kateus tuhonnut. Navetan takana kukkuu käki. Ei, ei se todellakaan kuku niin kauniisti kuin Karjalassa. Ehkä täällä Sisä-Suomessa on toinen käkilaji!

Lea havahtuu kännykän soidessa aitassa laukussa. Aino soitti ja kyseli, missä Lea on. ”Täällä autiolla kotimäellä muistelen menneitä. Kyllä minä vielä jaksan ajaa pyörällä sinun luoksesi. Näenpähan kauniin kotikylän lauantai-illan auringossa. Lea talutti pyörää kohti mutkaa, kääntyi ja teki kädellään ristinmerkin kotipihan siunaukseksi.

Sunnuntaiaamuna Aino ja Lea viipyivät kahvipöydässä kauan. ”Kyllä minä nyt olen jo valmis erkanemaan tästä elämästä. Olen niin kiitollinen, kun vielä näen tuossa nuo pelot. Kaura kasvaa sakeana. Vielä kun näkisin lehmät laitumella...” Ainin käsistä näkyy raskaan työn jäljet. Aino muistaa, kuinka Karjalasta lähdettiin sunnuntaina ennen juhannusta. Tiet olivat niin täynnä lehtiä. Ja vaikka sotilasautoja tuli vastaan, niin karja

pysyi rauhallisena. Aino muisti syksyisen päivän vuonna 1948, kun hän mummonsa ja äitinsä kanssa tuli tähän paikalle. Tiheään kuusikkoon oli valtio teettänyt hirsimökin. Naiset kirjoittivat nimensä paperiin, he halusivat tämän maan raivataksaan. He halusivat elämään siihen pieneen mökkiin, pois ihmisten nurkista.

Aino totesi Lealle, että he ovat sukulaissieluja. He eivät osakseen tulleesta maasta luovu. He ovat pitäneet maansa, he ovat pitäneet karjalaisuutensa. Aino risti kätensä: ”Minä kiitän Jumalaa, että sinä jaksot tulla minua katsomaan. Meillä on ollut yhteistä elämän raskaus – meillä on ollut yhteistä rukous. Hyvä, kun sinä Iiriksen kanssa jaksot käydä Karjalassa. Ei minusta enää ole sinne lähtijäksi. Eikä kohta Iiriksestäkään.” Aino jäi katsomaan portaille, kun Lea ajoi pyörällä navetan editse tielle. Lea katseli valtavaa peltoaukeata. Tämä kaikki raivattiin sodan jälkeen, ettei kansa joutuisi nälkään. Ja karjalaiset saivat jatkaa elämäänsä itsenäisessä maassa.

Lea pysähtyi puutarhamyymälän luo. Koulutoveri tuli kauppa tekemään. Lea valitsi tummansinisiä orvokkeja ja harmaita hopealehtiä. ”Olin Ainon luona yötä. Keskustelimme karjalaisten kovasta kohtalosta.” ”Eiväthän ne varsinkaan ruotsalaiset halunneet karjalaisia tänne muuhun Suomeen.” ”Vien nämä kukat haudoille, kuivuus vei keväällä tuomani kukat.” Koulutoveri palveli ystävällisesti Leaa, hän tiesi tämän ajatukset – ja menetykset. Haudoilta tultuaan Lea vilkaisi koulu. Kuinkahan kauan se vielä toimii. Montako sukupolvea siinä vielä opintien alkaa. Kylät tyhjenevät, maaseutu autioituu. Mikä on tämän maan tulevaisuus.

Marjukka Patrakka

Päijänne-nimestä

Moni vuoksenrantalainen joutui Vuoksen rannalta tai läheltä sitä lähelle Päijännettä tai kenties ihan sen rannallekin, jotkut jopa saareen. Moniko on tullut miettineeksi Päijänteiden nimeä. Enpä minäkään sitä nimeä miettinyt ennen kuin Martti Haavion kirjaa Karjalan jumalat lukiessani huomasin nimen Päjän - heti yhdistin sen Päijänteeseen. Otin hyllystäni Sysmän tuttaviltani lahjaksi saamani Päijänne-kirjan ja tutkailin, mitä siellä sanotaan tuon suuren järven nimestä (Päijänne, suomalainen suurjärvi. Toim. Lasse Hakkari - Sari Saukkonen, 1998). Kirjassa mainitaan, että ruotsalaisissa kartoissa vielä 1900-luvun alussa Päijänne-nimi esiintyi muodossa Päjäne. Olaus Magnuksen Carta Marinassa vuodelta 1539 Päijänne on nimellä Lacvs Piente. Päijänne-kirjassa todetaan sanonnan ”ei ole päätä Päijänteellä eikä loppua Lapinvedellä” takautuvan esihistorialliseen aikaan.

Vilkaisin nettiin: Kivikaudella Suomessa puhuttiin varhaiskantasuomea. Kivikauden lopulla kieli jakautui kahtia, rannikolla puhuttiin myöhäiskantasuomea. Sisämaassa ja laajalti pohjoisessa puhuttiin kantasamea, josta kehittyivät saamelaiskielet. Tutkija Ante Aikio esittää kantasamen kehittyneen pienellä alueella Etelä-Suomessa ja levinneen pohjoiseen vasta esiroomalaisella rautakaudella 650-0 e.Kr.

Martti Haavio kertoo Karjalan jumalissa Ison sonninin virressä esiintyvistä jumalista – siellä on Pajainen. Toisessa runossa esiintyy Palvonen. Pajainen-nimelle löytyy vastine saamen kielestä. Alatornion rovasti Henric Forbus kirjoitti vuonna 1727 kuvauksen noitarummusta: Thordöns Gud, Pajanolmai också kalled. Zacharias Platin kirjoitti toisessa yhteydessä: Ukkonen, vulgo: Doragass, alias Pajonn. T.I. Itkonen toteaa Ruijan ja Suomen kalastajalappalaiden tuntevan ukkosenjumalan, jonka nimi on Pâjan, Päjän. Nimi johdetaan

sanasta pâd'd'i eli ylhäältä. Kyseessä on siis ukkosenjumalan ”ylhäistä” merkitsevä rinnakkaisnimi. Doragass on turmeltunut muoto nimestä Horagalles (Thor-karl). Saamelaiset siis puhuttelivat skandinaavista ukkosenjumalaa Thoria ylhäällä olevaksi jumalaksi. Karjalaisella kielialueella Thor tunnetaan myös nimellä Tuuri.

Lapissa on saamelaisten ylimmän jumalan Ukon erimurteisista nimistä jäänyt muistoja paikannimiin: Dearpmesvaara, Äijjihsuolu, Ukonkivi, Ukonjärvi. Päijänne on niin suuri järvi, että varmasti Etelä-Suomessa asuneet esisaamelaiset ovat antaneet sille nimen, ja mikäpä nimi suurelle järvelle paremmin sopisi kuin ylimmän jumalan nimi eli Päjän, nimi jonka uudet asukkaat ovat aina omaksuneet. Päijänne on siis ikivanha aikansa pyhä nimi.

Marjukka Patrakka

Rajajääkäreitä Talin suurtaisteluissa

TUOVI PASURI

Tuovi Pasuri on kirjoittanut RajajP 2:n taisteluista jatkosodan loppuvaiheissa. Tämä lyhyt artikkeli on poimittu netistä, koska se sivuaa kiinnostavasti Vuoksenrannan Taljalaa.

Viivytystaisteluja käyden oli Rajajääkäripataljoona 2 (RajajP 2) kesäkuun puolivälissä 1944 vetäytynyt Lempaalasta Raudun Kirjasalon-Valkjärven kautta Äyräpäähän. Vuoksen ylitys tapahtui syöksyveineillä kesäkuun 19. pnä. Nopeasti häivyimme rantalepikkoihin miten parhaiten pääsimme, sillä olivathan jalat monen päivän marssimisesta hankautuneet rakoille.

Varsinkin pikataival Pasurinkan-kaalta Salmenkaidalle isketti kipinöitä silmiin, koska noin 6 kilometrin alkumatka suoritettiin mars-mars-tahdissa pitkin maantien ojia vihollisen tykkituloessa. Tämä palkkioksi siitä, että olimme neljän tunnin ajan viivytäneet vihollista Vuoksen

eteläpuolella linjalla Korpioja-Marjaniemi ja torjuneet sen monet vimmatut panssari-vaunujenkin tukemat hyökkäykset.

Mielihyvin otimme vastaan tiedon, että ensimmäinen rajakomppaniamme saa majoittua Vuoksenrannan Taljalan kylään. Saavuttuamme kylään komppanian päällikkö, kapteeni Bruno F. Tiainen antoi käskyn laittaa saunat lämpiämään. Turvallisuussyistä majoituimme teltoihin metsään.

Nyt oli aikaa lepoon ja varusteiden huoltoon. Elimme oikein lihapatojen ääressä. Vasikoita ja lampaita juoksenteli laitumilla, niitä teuras-

timme välipaloiksi, kun taas ”töpinä” piti huolen, että kylän porsaat jalostettiin kenttäkeittiön kautta koko komppanian hyvinvoinnin turvaamiseksi. Sai siinä kahinassa antaa henkensä isänmaan hyväksi Taljalan sonniosuuskunnan komea sonnikin.

Lepomme jatkui kesäkuun 25. päivään saakka. Mutta sitten kääntyi levy. Pataljoona sai pyörät, ja marssi kohden Ihantalaa alkoi.

Tilaus- ja jäsenmaksut

Aikaisemmin lehden välissä oli Vuoksenranta-seuran tilillepanokortti, jolla voi maksaa seuran jäsenmaksun ja Vuoksenrantalaisen tilausmaksun. Nyt tilillepanokortti on painettu tämän sivun alaosaan. Sen voi leikata siitä ja maksaa pankkiin.

Vuosikokous nosti jäsenmaksun 20 euroon ja perhenjäseneltä 10 euroon. Ainaisjäsenen jäsenmaksu on 200 euroa. Jäsenmaksun korottamisen syynä on se, että

Karjalan Liiton jäsenseuroiltaan perimät jäsenmaksut nousevat huomattavasti. Seura toivoo, että mahdollisimman monet ainaisjäsenetkin voisivat maksaa myös vuosittaisen jäsenmaksun, vaikka se on ainaisjäsenten osalta täysin vapaaehtoista. Jäsenmaksut ovat Vuoksenranta-seuran suurimpana vuosittaisena tulolähteenä.

Samalla tilillepanokortilla voi maksaa Vuoksenrantalaisen tilausmaksun, jonka vuosikokous nosti 10 euroon. Seura toivoo, että kaikki lehden saajat suorittaisivat maksun. Tilausmaksuilla peitetään lehden painatus- ja postituskuluja.

501109-55005166		TILISIIRTO GIRERING <small>Maksu välitetään saajalle vain Suomessa Kotimaan maksujenvälityksen yleisten ehtojen mukaisesti ja vain maksajan ilmoittaman tilinumeron perusteella. Betalingen förmedlas endast till mottagare i Finland enligt Allmänna villkor för inrikes betalningsförmedling och endast till det kontonummer betalaren angivit.</small>	
Saaja Mottagare	Vuoksenranta-seura ry	Vuoksenranta-seuran jäsenmaksu 2012 Henkilöjäsen 20 € Perheenjäsen 10 € Ainaisjäsen 200 € Lehtimaksu 10 €	
Maksaja Betalar			
Allekirjoitus Underskrift		Viitenumero Ref. nr	
Tilitä nro Från konto nr		Eräpäivä Förfallodag	Euro